

**Univerzita Karlova**

**Filozofická fakulta**

Ústav řeckých a latinských studií

# **Bakalářská práce**

Anna Svobodová

**Apollón a jeho lásky**

Apollo and his lovers

Praha 2023

Vedoucí práce: doc. Mgr. Sylva Fischerová, Ph.D.

Ráda bych poděkovala vedoucí této práce doc. Mgr. Sylvě Fischerové, Ph.D. za obrovskou trpělivost a pomoc během psaní této práce. Dále pak mé rodině a přátelům za podporu a motivaci během psaní práce.

**Prohlášení:**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 7. května 2023

.....  
Svobodová Anna

## **Abstrakt**

Bakalářská práce se zaměřuje na boha Apollóna, jednu z hlavních postav řeckého panteonu; v centru její pozornosti však není rozmanité působení tohoto boha, nýbrž jeho milostný život. První část práce se předkládají obecné informace tj. etymologie jména, zrození boha a jeho funkce v řeckém panteonu. Druhá část se pak věnuje analýze jednotlivých příběhů Apollónových milenců a milenek, přičemž důraz je kladen na čtyři nejdůležitější postavy: Kyréné, Dafné, Korónidu a Hyakintha. Cílem práce je prozkoumat důvody, proč byl osud Apollónových milenců a milenek často tak tragický. Studium pramenů i sekundární literatury je ukázáno, jakým způsobem starověcí autoři reflektovali Apollónova milostná vzplanutí, nakoř se jejich verze příběhu liší jedna od druhé a jak tyto mytologické příběhy interpretuje současné bádání.

## **Klíčová slova**

Apollón, mýtus, řecká mytologie, Kyréné, Hyakinthos, Dafné, Korónis, řecké náboženství, řecká literatura

## **Abstract**

The Bachelor's thesis focuses on the god Apollo, one of the fundamental figures of the Greek pantheon; however, our attention is not on Apollo's influence in Greece but on his love life. The first part provides general information about the god, i.e. etymology of his name, his birth, his place in the Greek pantheon. The second part introduces stories of Apollo's female and male lovers and highlights four important figures – Cyrene, Daphne, Coronis, Hyacinth. The thesis aims to examine reasons why was the fate of Apollo's female and male lovers often so tragic. By studying primary as well as secondary sources, it will be shown how ancient authors reflected Apollo's love affairs, in which way their versions of the stories differ from each other, and also how contemporary scholarship interprets these mythological stories.

## **Key words**

Apollo, myth, Greek mythology, Cyrene, Hyacinth, Daphne, Coronis, Greek religion, Greek literature

## Obsah

1 Úvod.....	6
1.1 Postavení v řeckém panteonu.....	7
1.2 Etymologie jména .....	7
1.3 Mýtus o narození.....	8
1.4 Funkce .....	10
1.4.1 Apollón u Homéra.....	10
1.4.2 Bůh lékařství – Παιάν .....	11
1.4.3 Bůh hudby, poezie a umění – Μουσαγέτας.....	12
1.4.4 Bůh věštění – Λοξίας .....	14
1.4.5 Sluneční Apollón - Φοῖβος.....	16
2 Milenci .....	18
3 Milenky .....	28
3.1 Korónis .....	34
3.2 Kyréné .....	36
3.3 Dafné .....	38
4 Appendix: Apollón u Ovidia.....	40
5 Závěr.....	45
6 Bibliografie.....	49

## 1 Úvod

Apollón jakožto řecký bůh hudby, poezie a lukostřelby patří k nejznámějším bohům řecké mytologie, a je také známý pod svým přídomek Φοῖβος. Byl často zobrazován jako krásný mladík s dlouhými vlasy proslulý svými milostnými pletkami, ať už s bohyněmi nebo se smrtelníky, kterých nebylo málo; navzdory jeho moci a postavení však většina těchto příběhů končí spíše tragicky než šťastně. Mezi nejznámější z jeho lásek patří Hyakinthos, Dafné, Korónis či Kyréné, které všechny až na jednu skončily vždy smrtí milované postavy. Vedlo však něco Řeky k tomu, aby Apollóna zobrazovali v jeho milostném životě tímto způsobem? Existuje v těchto příbězích vysvětlení, proč tomu tak bylo? V této práci se pokusíme dobrat odpovědi na otázku, proč ve většině případů objekt Apollónovy lásky umírá.

V práci budeme postupovat od všeobecného přehledu Apollónových funkcí, kde představíme postavu boha společně s náhledem do antických pramenů, které poskytují tyto informace (tj. Homérova *Ilias* a *Homérské hymny*). Pro práci jsou relevantní pouze řecké prameny a římské autoři nebudou zohledněni. Stěžejní část práce poté představí Apollónovy milostné eskapády, které jsou klíčové pro otázku naší práce, a budeme se snažit zjistit, zdali je vůbec možné dobrat se uspokojivé odpovědi. V práci se vztahujeme k mnoha antickým pramenům, nejdůležitější z nich jsou ty, které zaznamenávají celé milostné příběhy, a to: Pindaros, Parthenios, Kallimachos, Pausanias a Apollodóros. V ostatních nalézáme různé příběhy jako jen zmíněné a bývají využity pro dataci mytologických příběhů či pro představení různých jiných tradic (např. Hésiodos, Ptolemaios Chennos, Fótios a další). Většina primárních textů, z kterých čerpáme je dostupná v řečtině na webové stránce <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/>.

Práce je rozdělena na pět částí: v úvodu se věnujeme všeobecnému přehledu, etymologii jeho jména a dále jeho funkci v řeckém panteonu. V druhé a třetí části představíme milenky a milence boha Apollóna. Zvláštní pozornost bude věnována Hyakinthovi, Dafné, Kyréné a Korónidě. Čtvrtou kapitolou je appendix, v kterém se blíže podíváme na tvorbu římského básníka Ovidia a na jeho práci s řeckými mýty. V páté kapitole na závěr shrneme hlavní poznatky práce.

## 1.1 Postavení v řeckém panteonu

Apollón je jedním z nejdůležitějších bohů řeckého panteonu, kterému bylo zasvěceno nespočetné množství chrámů, svatyní, věštíren a soch. Společně se svou sestrou Artemis a dalšími se řadil do mladší generace olympských bohů. Byl to bůh básnictví, lukostřelby, věštění, patron řady kolonií a chránil stáda. Apollón byl nedílnou součástí každodenního života Řeků až do pozdní antiky. Zosobňoval vše, čeho si Řekové cenili nejvíce, a tato představa vedla k tomu, že byl často vyobrazován jako tzv. κοῦρος, ztělesnění fyzické a duševní dokonalosti; ne každá z těchto soch ale představuje Apollóna. Kratochvíl a Bouzek píší: „*Apollón, jakožto princip zjevnosti a harmonie, vybízí k poznání, zvláště k poznání sebe sama.*“<sup>1</sup> Postupem času se Apollón stává i patronem lidského vědomí a potažmo i filosofie.<sup>2</sup>

Zatímco některá božstva lze doložit z textů mykénské doby,<sup>3</sup> k rozšíření Apollónova kultu došlo okolo roku 700 př. n. l., kdy je mu postavena svatyně v Delfách.<sup>4</sup> Tehdy se také objevují první písemné zmínky o tomto bohu, a to u Homéra a Hésioda. Jeho kult se posléze dostává i do Říma, kde je Apollón ctěn pod svým řeckým jménem, protože mu není přiřazen žádný latinský ekvivalent, jako je tomu u jiných božstev. Apollóna lze považovat za jednoho z *mladších* bohů v porovnání s těmi, kteří byli uctíváni v době mykénské. Apollón se stará o kulturní sféru, které dominuje společně s Dionýsem, třebaže každý zcela odlišným způsobem. Nadto je Apollón garantem morálky a řádu a smrtelníky, kteří se provinili vůči němu nebo jeho matce, trestá velmi drakonicky.

## 1.2 Etymologie jména

Etymologický původ jména zůstává spíše záhadou. Nejznámější podoby jména byly: Ἀπόλλων v homérských eposech a Ἀπέλλων v dórskému dialektu. Dórská podoba jména je nejstarší verzí, která se pravděpodobně odvozovala od hory Ἀπελλαιός, kde probíhala shromáždění občanů Sparty v prvním měsíci roku. Zároveň však může být odvozeno z termínu ἀπέλλαι; tak se jmenovaly náboženské slavnosti právě na počest boha Apollóna, a to nejenom v Lakónii. Kromě těchto dvou podob ještě existovaly další dvě,

<sup>1</sup> KRATOCHVÍL, BOUZEK (1994:82).

<sup>2</sup> KRATOCHVÍL, BOUZEK (1994:80).

<sup>3</sup> Například Zeus, Héra, Poseidón, Hermés.

<sup>4</sup> BURKERT (1985:144).

a to aiolská Ἄπλων a arkadská Ἀπειλῶν. Z nich se pak odvozovala vlastní jména, jako například Apellés, Apollónios, Apollodóros.

Snahu o vysvětlení původu Apollónova jména můžeme nalézt již v antických pramenech. Odvození od ἀπόλλομι (ničím, hubím) nacházíme u Aischyla, kde mělo zřejmě poukázat na Apollónovu destruktivní sílu.<sup>5</sup> V Hésychiově<sup>6</sup> díle *Alexandrini Lexicon* můžeme nalézt podobná slova jako ἀπέλλαι či ἀπέλλάζειν, a Kratylos v Platónově stejnojmenném dialogu<sup>7</sup> váže jméno k ἀπολύσεις (zbavování, smývání) a ἀπλοῦν (přímý), což je narážkou na thessalskou podobu jména.

Existovala také chetitská forma Apaliunas *da-ap-pa-li-u-na-aš, ten který loví*.<sup>8</sup> Tento bůh měl být garantem smlouvy mezi králem Muwatallim II. a jeho vazalem Alaksanduem z Wilusy.<sup>9</sup> Svědectví by dle některých badatelů mohlo poukazovat na ranou formu jména \*Apeljōn, tedy Ἀπέλλων z dórského dialektu, nebo Ἀπειλῶν z oblasti Arkádie a Kypru.

### 1.3 Mýtus o narození

Hlavními prameny pro mýtus o Apollónově narození jsou *Homérské hymny*, Kallimachovy hymny a Pindarovy ódy (známe celkem tři skladby, kde mýtus o narození boha Pindaros zmiňuje). Všechny zmíněné zdroje vypráví příběh o jeho narození, který je z velké části totožný. Jednotlivé verze se mezi sebou mohou ovšem lišit v detailech. Dalšími, kteří se o Apollónově narození alespoň zmínili, byli Theognis,<sup>10</sup> Apollodóros,<sup>11</sup> Strabón<sup>12</sup> a Nonnos.<sup>13</sup> *Homérské hymny* lze považovat za nejvlivnější pramen pro pozdější vyprávění mýtů spjatých s Apollónem; pomohly utvořit ústřední představu boha jako lučištníka. S Apollónovým narozením byl spjatý Ἐβδομαγενής - sedmý den měsíce jménem *Thargélión* či *Bysios*. Číslo sedm se stalo i jeho posvátným číslem, Řekové mu obětovali každý sedmý den v měsíci.

Příběh o narození boha začíná v homérském *Hymnu na Apollóna* poutí těhotné Titánky Létó, která žádá při své cestě všemožné hory a ostrovy o útočiště - všechna

---

<sup>5</sup> A. A. 1081.

<sup>6</sup> Hsch. s. v. ἀπέλλαι (5944).

<sup>7</sup> Pl. *Cra.* 405c.

<sup>8</sup> BROWN (2004:254).

<sup>9</sup> LATACZ (2001:138); BEEKES (2010:118).

<sup>10</sup> Apollod. 1.4.1

<sup>11</sup> Thgn. 482-483.

<sup>12</sup> Str. 10.5.2.

<sup>13</sup> Nonn. *D.* 9. 215.



místa se však kvůli výhrůžkám bohyně Héry bojí přijmout budoucího mocného boha. Zoufalá Létó nakonec dojde ke skalnatému Délu, který v té době ještě putoval po moři a byl jen stěží viditelný. Tomu Létó přislíbila bohatství a úctu, pokud ji přijme. Ostrov, známý také jako Ortýgie, se z nabídky sice zaradoval, ale vyslovil i obavy, aby jej nakonec čerstvě narozený bůh nezavrhl kvůli tomu, jak je pustý a chudý. Když Titánka přísahala při vodách řeky Styx, že její syn zde vystaví svůj první chrám a přivede mu tak bohatství, dostala Titánka svolení na ostrov vstoupit. Nalezením vhodného místa však utrpení Létó neskončilo a ona celých devět dní a nocí trpěla porodními bolestmi, protože žárlivá Héra zadržovala u sebe na Olympu svou dceru Eileithyii, bohyni porodu, aby nemohla přijít Létó na pomoc, a asistovat tak u narození dalšího syna Diovy milenky. Ostatní bohyně vyslaly Iris, aby Eileithyii přemluvila, a tak se bohyně porodu po získání zlatého náhrdelníku vydala na ostrov. Jakmile vstoupila na Délos, začala Létó rodit a na svět přišel nový mocný bůh. Během porodu podle jedné z verzí měla asistovat i jeho sestra Artemis, která se narodila o chvíli dříve než samotný Apollón.<sup>14</sup> Ten byl okamžitě očištěn přítomnými bohyněmi a zabalen do plen. Místo mateřského mléka mu byla dána božská ambrózie s nektarem a on po požití nesmrtelného pokrmu prohlásil, že chce mít za své atributy luk a lyru. Vypráví se také, že u narození mladého boha byl přítomen kohout, který se pak stal oblíbeným ptákem jak Létó, tak Athény.<sup>15</sup> Nakonec se Héra na Titánku přestala hněvat, když si ji Zeus udobřil.<sup>16</sup>

Ostrov Délos se později skutečně stal bohatým a slavným díky své výhodné poloze, dále příběhem zrození boha, který se s ním pojil, a také protože byl posvátným místem Apollónova kultu. Ovšem skutečnou paní délské svatyně byla Artemis, která zde také zaujala místo původní bohyně matky, již zde předtím uctívali. Společně s Artemis a Apollónem byla v délské svatyni uctívána také jejich matka Létó. Sám ostrov byl důležitý, protože se později stal centrem námořní amfiktyonie a pokladnicí délského spolku. Nakonec byl však během první války Říma s Mithridatem Pontským zpustošen.<sup>17</sup>

---

<sup>14</sup>Apollod. 1.4.1.

<sup>15</sup>Ael. *NA* 4.29.

<sup>16</sup>Call. *Del.* 259.

<sup>17</sup>Paus. 3.23.3-5.

## 1.4 Funkce

### 1.4.1 Apollón u Homéra

Homérské hymny společně s eposem *Ilias* představily dvojí roli boha – je to nebezpečný lučištník, který svým hněvem ničí vše, co mu přijde do cesty, a zároveň mladík hrající na překrásnou lyru, který je doprovázen Múzami. V homérském *Hymnu na Apollóna* lze toto zpodobení doložit jeho příchodem na Olymp, který rozruší všechny bohy kromě Létó, jeho matky. Ta zůstává sedět na místě, než svému synovi pomůže s lukem a toulcem a ukáže mu jeho místo. V další části básně je bůh popisován, jak hraje na lyru a jeho hudbě podlehne dokonce i sám strašlivý Áres. Podobnou dvojí roli zaujímá i v *Iliadě*, kde jej rozhněvají Řekové, protože zneuctí jeho kněze Chrýsa, kterému unesou dceru. Apollón poté na provinilce sešle mor v podobě deště šípů, který trvá devět dní. Přivolat na sebe boží hněv je snadné, usmířit jej je však o mnoho těžší. Tentokrát nestačí, aby Řekové vrátili, co jim nepatří: společně s dcerou kněze museli odevzdat bohu sto ovcí, a ještě k tomu jej oslavovat tancem a písní – pajánem. Poté co vybraní Řekové v čele s Odysseem odpluli do Chrýsy, Agamemnón se svými vojáky ještě provedli dodatečné obřady a očistili tábor. Dle F. Grafa je celá tato pasáž jedinou opravdu detailní částí díla zaměřující se na rituály, kde v centru stojí bůh.<sup>18</sup> Samozřejmě i jinde se objevují podobná místa, jako například ve třetím zpěvu *Odysseie*, kde Nestór obětuje Poseidónovi, ovšem zde stojí ve středu dění člověk, ne bůh.<sup>19</sup>

Z *Iliady* je zřejmé, že Apollónův původ nebyl dle autora řecký, ale maloasijský. To by vysvětlovalo jedno z bohových přízvisek – Λυκηγενής, narozený v Lýkii, nebo Λύκειος, podobný vlku, a také proč stojí ve válce na straně Trójanů a ne Řeků.<sup>20</sup> Někteří badatelé jej dlouho považovali za původem maloasijské božstvo právě kvůli domněnkám, že lze v samotném jménu Apollón rozpoznat prvky chetitského jazyka. Od této teorie nakonec bylo upuštěno,<sup>21</sup> ale některé moderní studie se k této teorii zase vracejí.<sup>22</sup> Existovalo však úzké propojení starého Řecka s pobřežím Malé Asie a Lýkií, protože i tam se nacházelo několik Apollónových věštíren. Na druhou stranu W. Burkert přirovnává Apollóna k Rešepovi, který se objevuje v semitské tradici jako

---

<sup>18</sup> GRAF (2008:10).

<sup>19</sup> Hom. *Od.* 3.5.

<sup>20</sup> Hom. *Il.* 4.101.

<sup>21</sup> BURKERT (1985:144).

<sup>22</sup> BLAŽEK (2017: 649).

bůh moru, a který zabíjí své nepřátele šípy stejně jako Apollón v *Iliadě*.<sup>23</sup> Mladý bůh ovšem není jediný, kdo má svůj původ zřejmě v orientální tradici, například Afrodita nebo Áres pocházeli zřejmě taktéž odjinud.

Přestože nemusí být úplně zřejmé, proč by měl bůh věštb, hudby a lékařství mít jako svůj atribut luk, oba homérské eposy nám nabízejí dost jasné vysvětlení. Apollón mohl být jakýmsi patronem lovců, ale toto místo zaujímala hlavně jeho sestra Artemis. On sám se pohyboval na poli umění lukostřelby, ať už během boje či při závodech. V *Iliadě* Apollón daroval luk Aiantovu bratru Teukrovi, který pak během pohřebních her na počest Patroklovu stanul v souboji proti Mérionovi.<sup>24</sup> Teukros, ačkoliv byl lepší, se před vypuštěním šípu z tětivy nepomodlil, zatímco Mérionés slíbil bohu oběť. Zde je vidět, jak boží zásah mohl ovlivnit výsledek, který se smrtelníkům zdál naprosto jasný: Teukros prohrál, přestože byl považován za lepšího, protože neprojevil dost zbožnosti.<sup>25</sup> Ne vždycky si ale příslibem oběti a modlitbou lučištníci Apollóna naklonili. Lukostřelba jako taková byla pro řecký svět problematická; jejich válečným ideálem byl plně ozbrojený *hoplítés*, což lze vidět i v Tyrtaiových elegiích, kde čteme o ideálu bojovníka, který byl občanem řecké polis a bojoval po boku ostatních v pevně semknuté falanze. Na lučištníky tak bylo nahlíženo jako na úskočné a nedalo se jim věřit; jedním z nich byl Paris.

#### 1.4.2 Bůh lékařství – Παιάν

Apollón nebyl jenom původcem moru, tím kdo ho sesílá; jeho dalším polem působnosti bylo ale také lékařství. Homér a Hésiodos rozlišují Apollóna a Paiana,<sup>26</sup> později se z individuálního lékaře bohů Paiana stává jedno z Apollónových přízvisek; tuto funkci Apollón sdílí se svým synem Asklépiem. Dalších přízvisek evokujících Apollónovy léčitelské schopnosti nebylo příliš mnoho, nejdůležitější mezi nimi jsou Οὔλιος<sup>27</sup> a Ἴατρος.<sup>28</sup> Řekové věřili, že bůh, který dokázal přinášet zkázu skrze nemoci, je dokáže také efektivně vyléčit, a od Apollóna často mohli získat i rady, jak případným nemocem a katastrofám předejít.

---

<sup>23</sup> BURKERT (1985:145).

<sup>24</sup> Hom. *Il.* 23.865.

<sup>25</sup> GRAF (2008:13).

<sup>26</sup> V páté knize *Iliady* ošetřuje Paian Área, kterého zranil hrdina Diomédés (899) a Háda, kterého zas střelil Hérakles (363).

<sup>27</sup> Str. 14.1.6.

<sup>28</sup> Ar. *Av.* 584.

Jak už bylo uvedeno výše, žádné spolehlivé doklady o Apollónovi z mykénského období nejsou k dispozici. Zdá se tedy, že později, ale možná již během temného věku, nahradil Apollón Paiana, o kterém zmínky v textech psaných lineárním písmem B existují.<sup>29</sup> Konkrétně se jedná o nápisy, které zmiňují *pa-ja-wo-ne - Paiawōnei*, který měl společně s dalšími božstvy dostat obětiny.<sup>30</sup> *Paiawon* byl také jedním z těch bohů, jejichž kult zanikl zároveň s koncem mykénského období. Homér a Hésiodos jsou tak jediní, kdo zobrazují Paiana jako samostatné božstvo; později se Paian objevuje pouze jako Apollónovo přízvisko. Někdy byl Paian ztotožňován i s Asklépiem. Ve fragmentech básní Timothea z Milétu nacházíme, že byl dokonce Hélios vzýván jako Paian, zřejmě kvůli jeho ztotožnění s Apollónem.<sup>31</sup>

Oslavné písně spjaté s Apollónem byly označovány jako pajány. Prosilo se v nich o pomoc nebo se vzdával dík nejprve Apollónovi, později se ale pajány skládaly i na ostatní bohy, například Asklépia a Dionýsa. Již na začátku sedmého století dochází k rozšíření těchto skladeb z Kréty do Sparty,<sup>32</sup> obzvláště jsou spojovány se slavností Hyakinthie v Amyklách. Nejznámější dochované chvalozpěvy složili Pindaros a Bakchylidés. V pozdějších obdobích byly tyto chvalozpěvy určené nejen bohům, ale i lidem.

### 1.4.3 Bůh hudby, poezie a umění – Μουσαγέτας

„εἴη μοι κίθαρίς τε φίλη καὶ καμπύλα τόξα,  
χρήσω δ' ἀνθρώποισι Διὸς νημερτέα βουλὴν.“<sup>33</sup>

Z výše citovaného úryvku homérského hymnu je patrné, že sám Apollón si po narození a po požití nesmrtelného pokrmu a nápoje zvolil jako svůj atribut lyru i luk. Stejně tak v první knize *Iliady* je bůh popsán, jak hraje ostatním během jídla na formingu.<sup>34</sup> Jak vznikla lyra a jak ji získal, se dozvídáme z homérského *Hymnu na Herma*. Malý Hermés ji vytvořil z krunýře želvy a nabídl ji jako dar na usmíření poté, co jej Apollón

---

<sup>29</sup> GRAF (2008:67).

<sup>30</sup> HILLER (1997:206).

<sup>31</sup> FARNELL (2010:137); Tim. Fr. 11.

<sup>32</sup> BURKERT (1985:145).

<sup>33</sup> h. *Hymn. Ap.* 131; „V loutně a křivém luku své zalíbení chci míti, Diovu nezvratnou vůli pak lidem zjevovat věštbou;“ přeložil O. Smrčka, 1959, *Homérské hymny*.

<sup>34</sup> φάρμυξ je nejstarší ze známých strunných nástrojů starověkého Řecka.

obvinil z loupeže svých krav. Mladému bohovi se nástroj zalíbil, vzal si jej a usmířil se s bratrem. Pozdější tradice uvádí jako vynálezce lyry samotného Apollóna.<sup>35</sup>

Jedním z epitet, která spojují Apollóna s hudbou a uměním, je Μουσαγέτας, vůdce Múz. Tyto bohyně byly podle některých podání přítomny již během jeho narození a dělaly jemu i jeho sestře Artemis společnost a měly jej naučit múzickému umění.<sup>36</sup> Jakýmsi protějškem elegantní lyry v tehdejšímu Řecku byl tzv. αὐλός: nástroj, který vynalezla sama Athéna a později jej pohodila, protože se jí během hry na nástroj nadouvaly tváře a sama sobě se kvůli tomu nelíbila.<sup>37</sup> Jedním z předních mytologických hrdinů a hráčů na aulos byl satyr Marsyas, syn bohyně Kybelé a Hyagnida. Apollodóros píše, jak Marsyas našel Athénou pohozenou píšťalu a stálo jej to později život, když ve své zpupnosti vyzval Apollóna k soutěži ve hře na nástroj dle jejich výběru.<sup>38</sup> Aulos byl nejvíce spjatý s kultem boha Dionýsa a kultem bohyně Kybelé, o čemž svědčí mýty či vyobrazení na zachovaných vázách. Že na aulos nebylo vždy pohlíženo pozitivně, ačkoliv se bez něj neobešla většina obřadů, dokazují některá díla tehdejších autorů. Aristotelés mluví o aulu jako o nástroji řízeném vášní a nevhodném pro hudební výuku mládeže;<sup>39</sup> podle něj je vhodný pro zábavu. Platón říká, že mu jsou nadřazeny „Apollónovy nástroje,“ tedy lyra.<sup>40</sup>

Μουσική ve svém celku byla ve společnosti archaického Řecku velmi důležitá; představovala mnohem více než pouhou zábavu.<sup>41</sup> Zahrnovala všemožná vystoupení od komorních představení v domácnosti po největší slavnosti v rámci celé řecké polis, vždyť bez ní by nedošlo ani k oběti.<sup>42</sup> Pod pojem μουσική lze zařadit širokou škálu činností, které mohly mít různou tradici v jednotlivých částech politicky nesjednoceného Řecku. Múzické skladby byly např. hymny, pajány, dithyramby, epiníquia, epithalamia atd.

Homér i Pindaros líčí, jak Apollón společně s Múzami hraje na Olympu při hostinách bohů a na svatbách. Během těchto oslav i bohové zapomínali na boj. Zde

---

<sup>35</sup> Call. *Del.* 253.

<sup>36</sup> Dcery Dia a Mnémosyné dle Hésioda (Hes. *Th.* 53-55), básník Alkmán je klade ještě před olympskou generací bohů jako potomky Gáie a Urana podle fragmentu 2 z papyrů z Oxyrhynchu, Pausanias uvádí dvě generace Múz – jedny mají za rodiče Dia a Mnémosyné a druhá zase Gáiu a Urana (Paus. 9.29.4).

<sup>37</sup> Apollod. 1.4.2.

<sup>38</sup> Apollod. 1.4.2.

<sup>39</sup> Arist. *Pol.* 8.1341a.

<sup>40</sup> Pl. *R.* 3.399e.

<sup>41</sup> GRAF (2008:29).

<sup>42</sup> FISCHEROVÁ (2016:10).

můžeme vidět, jak důležité bylo pro Řeky zachovat mír během slavností, kde byla Apollónova hudba přítomna skrze chóry mladých chlapců a dívek. Nejznámější múzické agóny probíhající na počest Apollóna byly pýthijské; soutěžilo se zde ve hře na lyru a ve zpěvu či hře na aulos.<sup>43</sup> Později však byly pýthijské slavnosti oblíbené i kvůli sportovním zápasům jako byly např. závody s koňským dvouspřežením, závody v běhu, později i v běhu ve zbroji. Slavnost se konala na počest Apollónova vítězství nad delfským drakem - nejznámější verze tohoto příběhu vypráví, jak Apollón zvítězil nad hadem, který se jmenoval Pythón.

„ἔρχεσθαί θ' ἄμ' ἐμοὶ καὶ ἠπαιήον' ἀείδειν.“<sup>44</sup>

Během Hyakinthií, pýthijských slavností v Delfách i dalších podobných rituálech, které oslavovaly Apollóna, nesměly chybět pajány. V citované pasáži z homérského *hymnu na Apollóna* můžeme vidět, jak jej bůh prohlásil za chvalozpěv určený jemu. Později byli pajány oslavováni i další bohové a jako hudební doprovod k němu sloužila lyra nebo aulos.

#### 1.4.4 Bůh věštění – Λοξίας

Výše citovaná pasáž z homérského *hymnu na Apollóna* o Apollónových atributech poukazuje na to, že bůh byl s věštbami spojený odjakživa. Nicméně ne všechny věštírny patřily do jeho kultu; existovala Diova věštírna v posvátném háji v Dodóně, a dokonce byly i věštírny mrtvých, tzv. νεκυομαντεῖον, což je jedním z mnoha názvů, jež Řekové užívali.<sup>45</sup> Může se zdát zvláštní, že by měl Apollón kontrolu nad osudy lidí, ovšem jeho úlohou je touto cestou vyložit smrtelníkům vůli svého otce. Aischylos v *Eumenidách* tvrdí, že svůj dar hledět do budoucnosti získal Apollón přímo od Dia.<sup>46</sup> Vše, co se lidem děje, je nakonec z vůle Diovy, protože on to tak chtěl. Nejvýznamnější Apollónovy věštírny byly v Delfách, Didymě a na Klaru.

---

<sup>43</sup> Paus. 10.7.4-8.

<sup>44</sup> h. *Hymn. Ap.* 499; „Za mnou se ubírejte a sborem oslavný paján pějte;“ přeložil O. Smrčka, 1959, *Homérské hymny*.

<sup>45</sup> Paus. 2.7.7, Paus. 9.30.6.

<sup>46</sup> A. *Eu.* 19.

Věštírný nabízel různé možnosti, jak se s Apollónem spojit; nejoblíbenější možností bylo obrátit se do Delf na kněžku Pýthii. Existují doložené případy, kdy se s Apollónem chodili radit i králové neřeckého původu, ať už oni sami nebo jejich vyslanci. V Delfách věštění probíhalo tak, že bohy inspirované médium, konkrétně Pýthie, vykládalo přímo Apollónovu vůli. Doteď není zcela jasné, jakým způsobem Pýthie věštila, protože nejsou dochovány žádné detailní záznamy z tehdejší doby. Během zimních měsíců však Apollónovo místo ve svatyni přebíral Dionýsos, který dlel v adytonu, v místě, které bylo přístupné pouze kněžím či věštcům chrámu, protože Apollón se v té době uchyloval do země Hyperborejců.

Apollón, jak je uvedeno výše, však nebyl jediným věštným bohem starověku. Dalším byl jeho otec Zeus. Dokonce i Hermés získal jisté pravomoce nad menšími věšteckými výroky, o čemž čteme v homérském *hymnu na Herma*.<sup>47</sup> Dalším orákulem v Řecku byla například Trofóniova jeskyně, která se řadila mezi tzv. věštírný mrtvých. Dle Pausania Trofónios<sup>48</sup> a jeho bratr Agamédés měli vybudovat pokladnici s tajným vchodem pro krále Hyriea, kterému pak ukradli jeho bohatství.<sup>49</sup> Král ve snaze zjistit, kdo jsou zloději, nastražil past. Do ní se chytil Agamédés a Trofónios svému bratrovi musel useknout hlavu, aby nebyli odhaleni; poté utekl do jeskyně v Lebedeii a nebyl už nikdy spatřen. Toto orákulum se objevilo až v době, kdy Lebedejské postihl mor a snažili se skrze konzultace s delfskou věštinou zjistit, jak se jej zbavit. Pýthie jim řekla, že jeden z místních héroů byl jimi zanedbáván a že by si jej měli usmířit. Tak bylo ustaveno orákulum zesnulého héroa.

Mýty spjaté s bohem vyprávějí i o vzniku jeho nejznámějších věštíren. V Kallimachově fr. 229 a Konónově vyprávění se dozvídáme, jak to bylo s Didymou:<sup>50</sup> Tam měl Apollón svést v lesích mladého Brancha a věnovat mu dar věštění a posvátnou hůl.<sup>51</sup> Branchos se poté stal předkem didymských věstců. O vzniku Delf nás zase zpravuje homérský *hymnus na Apollóna*, kde bůh v podobě delfina unáší loď s plavíci se Krétany.<sup>52</sup> Těm pak nařídí, aby jej uctívali a stali se v Delfách jeho

---

<sup>47</sup> h. *Hymn. Merc.* 555.

<sup>48</sup> Někdy je označován jako Διὸς Τροφωνίου (Str. 9.2.38).

<sup>49</sup> Paus. 9.37.5-6.

<sup>50</sup> Con. 33

<sup>51</sup> Kallimachos a Konón toto představují a jsou to tak jediné alespoň částečně zachované prameny k tomuto příběhu.

<sup>52</sup> Odtud také pochází jeho přízvisko Δελφίνιος. Pod tímto přízviskem byl ctěn např. v Athénách, na Krétě či Dydimě.

kněžimi. Kněžka Pýthie v Aischylových *Eumenidách* vzdává hold Gaie jako prvotní bohyni věšteství, která v delfské svatyni pobývala před příchodem Apollóna.<sup>53</sup> H. W. Parke tvrdí, že zabití hada Pythóna bylo symbolickým vyvrcholením boje mezi Apollónem a Gaiou, ze kterého jako vítěz vyjde Apollón a je ustanoven novým pánem svatyně.<sup>54</sup> Zároveň tím vysvětluje, proč mělo delfské orákulum kněžku a ne kněze. Založení svatyně na Klaru bylo spojeno s Apollónem kvůli tomu, že Argejští odvedli věštce Teiresia i s jeho dcerou Mantó do delfské věštírny, když se zmocnili Théb, jako kořist.<sup>55</sup> Teiresias však během cesty zemřel poté, co se napil ze studánky a do svatyně dorazila pouze jeho dcera. Ta se z rozkazu boha vydala na lodi do Iónie, kde se Mantó stala ženou krále Rhakia.

#### 1.4.5 Sluneční Apollón - Φοῖβος

Sluneční kult byl u Řeků i Římanů druhořadý, zejména ve srovnání s Egyptem, který se slunečním kultem proslavil snad nejvíce. Někdy býval v Egyptě sám hrdina připodobněn Slunci, protože stejně jako Slunce i on bojuje proti temnotě, sestupuje do říše Smrti a vítězně z ní opět vychází.<sup>56</sup> I tak bylo slunce jako takové u Řeků uctíváno jako božstvo, protože bylo zdrojem světla, tepla a života, zárukou řádu dne a ročních období.

Když se podíváme do řecké tradice, Homér rozlišuje Héliu a Apollóna jako dva samostatné bohy. Ještě před nástupem samotného Héliu byl bohem slunce jeho otec Titán Hyperión, o kterém víme z literárních památek. Jeho jméno se dá vyložit jako *ten, který chodí vysoko* nebo *bůh nahoře*. V lineárním písmu B se zachovalo částečně *-pe-rjo-*. Někteří to rekonstruují jako *u]-pe- rjo-[ne]*, což by odkazovalo právě na Hyperióna, ale jiní badatelé se domnívají, že se jedná o *[a]-pe-rjo-[ne]*, což by mohlo poukazovat na Apollóna.<sup>57</sup> Stejně jako v případě Apollóna a Héliu jsou i Hyperión a Hélios zpočátku uváděni jako dva oddělení bohové, jindy je však Hyperión již Héliovým přízviskem.<sup>58</sup> Hyperión byl původně jedním ze čtyř pilířů nebe společně se svými bratry Iapetem, Kriem a Koiem. Hyperión se na rozdíl od Héliu nestaral pouze

---

<sup>53</sup> A. Eu. 2.

<sup>54</sup> PARKE (1956:3).

<sup>55</sup> Paus. 9.33.1-2.

<sup>56</sup> ELIADE (1994:110).

<sup>57</sup> BLAŽEK (2017:644).

<sup>58</sup> Hésiodos obě dvě božstva jasně rozlišuje (Hes. Th. 371-374). Homér zmiňuje Hyperióna jako Héliova otce, ale v obou jeho dílech se setkáváme s tím, že Hyperiónova jména užívá jako Héliova přívlastku (Odys. 12.176). V *Homérském hymnu na Déméter* jsou Hyperion a Hélios dva samostatní bozi také (h. Hymn. Cer. 26).



o to, aby v lidském světě bylo životodárné světlo, ale i o měsíc a rozbřesk. Všechny jeho funkce pak individuálně zastoupily jeho děti<sup>59</sup> – Hélios jako Slunce, Seléné jako Měsíc a Eós jako Jitřenka; někdy se shrnují pod jednotný název Hyperionidai. Héliovým potomkům se poté někdy říkalo souhrnně Héliadai.

W. Burkert uvádí, že různá jména mohou odkazovat na stejnou bytost jako v případě Paiana a Apollóna, ale lze jimi mínit i jednu bytost jako je tomu u Apollóna a Héliia.<sup>60</sup> Zřejmě během 5. stol. př. Kr. se funkce Héliia a Apollóna sloučily a jeden z nich byl upřednostněn oproti druhému, nikdy k úplnému splynutí těchto dvou bohů však nedošlo. Lze se tedy domnívat, že Hélios mohl být ztělesněním Slunce jako nebeského tělesa a Apollón tím, kdo se staral o jeho pohyb na obloze. Strabón uvádí, že Hélios se Seléné byli blízce spjatí s Apollónem a Artemis,<sup>61</sup> podobně jako se později ztotožňovala Artemis s pohybem Měsíce a Selené s nebeským tělesem. Apollónovi byla dána vláda nad pohybem Slunce zřejmě, protože byl významnější než Hélios. Kvůli tomu se také setkáváme s Apollónem jako hlavní postavou příběhů, ve kterých měl původně hlavní roli Hélios (viz. mýtus o Faethónovi.) Nutno však podotknout, že v pozdní antice se důležitost Héliia vrací jako Sol Invictus.

---

<sup>59</sup> Hésiodos (*Th.* 371) a Apollódoros (Apollod. 1.2.2) uvádí, že Hyperion své potomky měl s Titánkou Theiou, někdy se její jméno uvádí jako Euryfaessa.

<sup>60</sup> BURKERT (1985:120).

<sup>61</sup> Str. 14.1.6.

## 2 Milenci

Ve starověkém Řecku nebyla láska mezi muži ničím neobvyklým, proto není překvapením, že i Apollón našel zalíbení nejen v ženách, ale také v mužích. Jejich zastoupení však nebylo tak hojné jako v případě žen. Apollón navíc nebyl jediným z Olympanů a héroů, který miloval obě pohlaví; dalšími byli např. Hermés, Dionýsos, Poseidón a Zeus. Stejně jako v případě Apollónově i většina ostatních miláčků bohů zemřela tragicky; jejich osudy zde pro srovnání stručně představíme.

V příběhu o Hermovi a Krokovi (známém až z pozdní tradice) se mladý miláček boha promění ve stejnojmennou květinu, poté co jej treťí do hlavy disk a následkem toho zemře.<sup>62</sup> Je možné, že zde byl předlohou příběh Hyakinthův.<sup>63</sup>

Ampelos miláček Dionýsův, také umírá a je po smrti zvěčněn jako rostlina - vinná réva.<sup>64</sup> O způsobu Ampelovy smrti píše Nonnos, který se lásce mezi Dionýsem a Ampelem věnuje velmi podrobně. Ampelova smrt, jak se dozvídáme, není v tomto vyprávění nešťastnou náhodou, způsobenou vrženým diskem, ale zapříčiní ji jeho vlastní zpupnost. Ještě před nešťastnou událostí varuje Ampela sám Dionýsos před býkem, ale chlapec jej neuposlechne, protože ho zaslepí Até, zosobněná zpupnost. Até Ampela přemluví, aby osedlal nebezpečné zvíře, protože prý mu Dionýsos zatím neprokázal žádné řádné pocty hodné miláčka (jak to dělají ostatní bohové) a satyr tak učiní. Býk následně Ampela udupe k smrti poté, co Ampelos urazí a rozhněvá bohyni Seléné. Ta na býka poštvá ováda, takže rozrušené zvíře shodí Ampela ze hřbetu. Ampela později najde jeden ze satyrů a nešťastnou novinu oznámí Dionýsovi, který se o chlapcovo tělo postará a posléze jej promění ve vinnou révu.

O Poseidónovi s Néritem se můžeme dočíst v Ailianově díle *De natura animalium*.<sup>65</sup> Ailianos zde vypráví dvě verze příběhu: nejprve o tom, jak se do chlapce – jediného syna mořského boha Nérea – zamilovala Afrodité, a poté Poseidón. Obě vyprávění končí přeměnou Nérity v korýše. Afrodité si s chlapcem, který měl být nejkrásnější z bohů i lidí, ráda hrála, když ještě pobývala v moři, a když se měla posléze odebrat ke svému otci na Olymp, chtěla vzít hocha s sebou. Nérítés však tuto nabídku odmítl a raději zůstal v moři se svými sestrami (Nérovkami) i s rodiči; stejně tak

---

<sup>62</sup> Gal. 13.269; Servius, *Comm. Verg. Georg.* 4.182.

<sup>63</sup> FARELL (2019:133)

<sup>64</sup> Nonn. *D.* 10.175-11.313.

<sup>65</sup> Ael. *NA.* 14.28

odmítl nabídku, aby mu – jakožto průvodci Afrodítinu – narostla křídla. Nato jej rozhněvaná bohyně proměnila v korýše a za svého průvodce si zvolila Eróta, také mladého a krásného, a jemu darovala Néritova křídla. Ve druhém podání, jehož protagonistou je Poseidón, Ailianos píše, že Nérités mořskému bohu lásku nadšeně opětoval a díky tomu se zrodil „Anterós“, tedy první vzájemná láska mezi muži. Společný čas pak oba trávili ježděním na voze po hladině moře, k radosti všemožných tvorů obývajících moře. Tam je ale spatří Hélios, který se rozhněvá – kvůli mladíkově rychlosti, jak nás zpravuje Ailianos - a promění chlapce v korýše. Jako možný motiv Héliova hněvu uvádí Ailianos, že sám sluneční bůh po mladíkovi zatoužil a chtěl ho povznést k sobě na nebe (místo aby hoch trávil čas mezi mořskými obludami a byl mezi ně počítán). S. D. Smith interpretuje Héliův hněv jako snahu o ukončení „špatné“ lásky mezi mladíkem a Poseidónem.<sup>66</sup> Zeus a Ganymédés jsou tak zřejmě jediným příběhem, ve kterém miláček boha neumírá, ale je povznesen na nebesa a nalévá bohům během slavností víno.<sup>67</sup>

Po tomto stručném přehledu se nyní zaměříme na Apollónovy milence.

Dle primárních zdrojů, a to nejenom řeckých, měl mít Apollón alespoň jedenáct mužů za své milence; stejně jako v případě žen se ale jedná o spíše stručné zmínky o nich než o celé příběhy. Řecké zdroje uvádějí, že byl miláčkem Apollóna Branchos. Strabón<sup>68</sup> o něm píše velice stručně, ale Fótios v díle *Bibliotheca* cituje Konóna, který popisuje zakladatelský mýtus orákula v Didymě.<sup>69</sup> Příběh, který se k němu váže, vypráví o tom, jak Branchos získal nejenom lásku boha, ale i věštecké schopnosti. Jedním z překvapujících zjištění je, že Apollón měl mít pletky s Adónidem, jehož příběh je spjatý spíše s bohyněmi Afrodítou a Persefonou.<sup>70</sup> Nonnos píše o Atymniovi, kterého měl Apollón také milovat;<sup>71</sup> v jedenácté knize jeho díla se dozvídáme, že

---

<sup>66</sup> „Helios‘ putative wish for the boy to be borne aloft to the stars therefore reflects his wish to transform a beastly sexual relationship with the charioteer of the sea into something more sublime, a heavenly ascent.“

Vlastním překladem: „Héliovo domnělé přání, aby byl chlapec vyzvednut ke hvězdám, odráží jeho přání proměnit tento hrozný sexuální vztah s mořským vozatajem v něco vznešenějšího a nebeského;“ SMITH (2013:86)

<sup>67</sup> Hom. *Il.* 20.232.

<sup>68</sup> Str. 14.1.5.

<sup>69</sup> Phot. *Bibl.* 186 (136b.25).

<sup>70</sup> Ptolemaios Chennos uvádí, že Adónis byl adrogynní a měl mít ve vztahu s Apollónem roli ženy a dále že Adónis zemřel Apollónovou rukou, protože mu byl nevěrný s Afrodítou; Ptol. Chenn. 4.23.

<sup>71</sup> N. D. 19.184.

Apollón převzal Atymniovo jméno jako své přízvisko, Nonnos ho nazývá Φοῖβος Ἀτύμνιος.<sup>72</sup>

Méně známým smrtelníkem, který si získal pozornost boha, byl Hymenaios,<sup>73</sup> který se někdy ztotožňuje s existujícím bohem manželství Hyménem.<sup>74</sup> Hésiodos mu přikládá smrtelný původ a píše, že jeho rodiči byli Perimélé a Magnés. Apollón se měl do chlapce zamilovat, když jej uviděl, a kvůli němu nechtěl opustit Magnétův dům.<sup>75</sup> Apollodóros naopak ve svém díle *Bibliotheca* na jednom místě Hyména ztotožňuje s Hyakinthem skrze Magnéta, který měl být jeho otcem.<sup>76</sup> Jinde je však podle něj Hyakinthos podle něj syn Diomédé, dcery Lapitha a Amykly<sup>77</sup> a stejně, jako o Hyakintha, i o něj se uchází thrácký básník Thamyris.<sup>78</sup> Podle B. Sergenta Hymenaios či Hymén jako personifikace samotného manželství umírá během svatebního obřadu, aby se později znovu zrodil, a to iniciací v dospělého muže, ze kterého se stává milovník.<sup>79</sup>

Fótios ve svém díle *Bibliotheca* cituje Ptolemaia Chenna, který píše o chlapci jménem Helénos.<sup>80</sup> Ten byl synem trójského krále Priama a stejně jako jeho sestra Cassandra, o kterou se Apollón mimo jiné také ucházel, i Helénos získal všetecké schopnosti. Podle Ptolemaia měl být také Apollónovým miláčkem. Ptolemaios Chennos je však jediný, kdo podává svědectví o tomto příběhu, a je tedy dost možné, že nemusel pocházet z dřívější tradice. V Homérově *Iliadě* Helénos pouze tvrdí, že slyší hlasy nesmrtelných bohů.<sup>81</sup>

Dalším Apollónovým milencem byl kyperský král a Afrodítin kněz Kinyras, nejstarším datovaným zdrojem jsou Pindarovy *Pýthijské* a *Nemejské zpěvy* společně s Homérem. Homér v *Iliadě* píše pouze o tom, že Kinyras daroval kyrys (hrudní plát) Atreovci jako hostinný dar.<sup>82</sup> V druhém pýthijském zpěvu mluví Pindaros o Apollónově

---

<sup>72</sup> N. D. 11.258.

<sup>73</sup> Ant. Lib. 23.

<sup>74</sup> Rodičovství Hyména je přičítáno Apollónovi a jedné z Múz, nicméně Nonnos v díle *Dionysiaca* zmiňuje jmenovitě pouze Uranii a neuvádí jeho otce; Nonn. D. 33.68.

<sup>75</sup> Hes. Fr. 16.

<sup>76</sup> Apollod. 1.3.3.

<sup>77</sup> Apollod. 3.10.3

<sup>78</sup> Apollod. 1.3.3

<sup>79</sup> SERGENT (1986:110).

<sup>80</sup> Phot. *Bibl.* 190.45(151b).

<sup>81</sup> Hom. *Il.* 7.53.

<sup>82</sup> Hom. *Il.* 11.20.

lásce, zatímco v osmém nemejském popisuje Kinyrovo bohatství.<sup>83</sup> Kinyras měl být podle Apollodóra synem Kefala a Eoidy a otcem Adónida.<sup>84</sup> O Hippolytovi ze Sikyónu jako Apollónově miláčkovi píše pouze Plútarchos a stejně tak i o Forbantovi.<sup>85</sup> Ve stejné pasáži zmiňuje Plútarchos jako Apollónovy milence i Hyakintha a krále Adméta.

Jedním ze známějších Apollónových miláčků je Kyparissos, jehož celý příběh zpracoval Ovidius v díle *Proměny*. V řeckých pramenech je Nonnos jediný, kdo o mladíkovi píše v jedenácté knize díla *Dionysiaca*.

„καὶ Ζέφυρον κλονέεσκε Λάκων νέος: ἀλλὰ θανόντος  
ἠβητὴν Κυπάρισσον ἰδὼν ἐρατεινὸς Ἀήτης  
εὔρεν Ἀμυκλαίοιο παραιφασίην Ὑακίνθου.“<sup>86</sup>

Z pasáže vyplývá, že Kyparissos měl být pouze náhradou a útěchou za zesnulého Hyakintha, kterou bohovi poskytl Zefyros, poté co přispěl k jeho smrti.

Král Admétos vládl v Thesálii městu Feraie, město je pojmenováno po jeho otci Feréovi.<sup>87</sup> Apollódoros píše o Apollónově práci u krále Adméta, kdy mu mladý bůh po celý rok sloužil jako pastýř krav. Apollón byl k této práci odsouzen svým otcem Diem za trest kvůli tomu, že zabil Kyklopy, jak uvádí Apollodóros.<sup>88</sup> Bůh tak učinil z toho důvodu, že Zeus usmrtil bleskem Asklépia a Kyklopy byli ti, kteří pro Dia jeho blesky vykovali. Během výkonu svého trestu pomohl Apollón Admétovi získat za ženu Alkéstis a udobřit si bohyni Artemis, které nebylo obětováno před svatebním obřadem novomanželů a ona se jím pomstila manželským ložem plným hadů. Apollón také věštil, že přijde-li den Admétovy smrti a najde-li se někdo ochotný zemřít za něj, tak Admétos bude moci žít dál. Jeho žena Alkéstis se nabídla a zemřela místo něj, avšak v tu chvíli si Admétos uvědomil, že nechce dál žít. První, kdo popsal romantickou povahu vztahu mezi bohem a králem, byl až Kallimachos v *hymnu na Apollóna*.

---

<sup>83</sup> Pi. P. 2.15-17; Pi. N. 8.16.

<sup>84</sup> Apollod. 3.14.3.

<sup>85</sup> Plu. Num. 4.5.

<sup>86</sup> I Zefyra lakónský mladík okouznil, ale zemřel a milý vítr našel mladého Kyparissa jako náhradu za amyklejského Hyakintha (N. D. 11.362); překlady jsou mé vlastní, není-li uvedeno jinak.

<sup>87</sup> Apollod. 1.9.14.

<sup>88</sup> Apollod. 3.10.4; Apollod. 1.9.15.

„Φοῖβον καὶ Νόμιον κικλήσκομεν ἐξέτι κείνου,  
ἐξότ' ἐπ' Ἀμφρυσσῶ ζευγίτιδας ἔτρεφεν ἵππους  
ἠθέου ὑπ' ἔρωτι κεκαυμένος Ἀδμήτιο.“<sup>89</sup>

V hymnu se dále píše, jaké skvělé přízně se od boha Admétovi dostalo, např. kravám v jeho stádu se rodila dvojčata. Podle B. Sergenta se jedná o netradiční iniciační mýtus, kdy se bůh po ukončení romantického vztahu s hrdinou stane jeho pomocníkem na cestě k úspěchu.<sup>90</sup> Kromě Kallimacha píše podobně o jejich vztahu i Plútarchos v Numově životopisu a potom mnohem rozsáhleji v díle *Amatorius*.<sup>91</sup>

Nejznámějším z těchto milenců je Hyakinthos. V dochované literatuře lze nalézt několik různých autorů z různých období, kteří zmiňují jeho příběh, ať už v poezii či próze, v některých případech jde pouze o fragmenty či krátké zmínky. Nejstarším autorem, který o tomto mýtu píše, je Hésiodos v *Katalogu žen*. V níže zachovaném útržku fragmentu z tohoto díla tak můžeme číst první verzi příběhu, jak Apollón zahořel k mladému chlapci láskou: Apollón pak zabil Hyakintha diskem. Způsob smrti se v řecké tradici nemění a příběh zůstává víceméně stejný, jen se k němu postupem času přidaly další detaily. Mýtus se později stává příběhem o ztrátě milované osoby, kterou způsobí žárlivost někoho jiného.

„[...] ἡ δὲ Ὑακινθὸν γεινατ ἀμυ]ονά τε κρατερον τευ

]α· τον ρα ποτ' αὐτος

Φοῖβος κτανε νηλε]ϊ δισκῶ.

“<sup>92</sup>

O Hyakinthovi se vyprávělo, že se do něj Apollón zamiloval, a když spolu jednoho dne vrhali diskem, došlo k nehodě: Apollón Hyakintha nechtěně zasáhl kotoučem do hlavy a usmrtil jej. Avšak bůh se nechtěl smířit s náhlým úmrtím svého miláčka a nechal z jeho krve vyrůst květinu, která získala své jméno po chlapci. Šlo o divokou rostlinu s tmavomodrým květem. Pozdější autoři do příběhu vkládají prvek

<sup>89</sup> Foibos a Nomios, jak jej nazýváme od té doby, co u řeky Amfryssos pečoval o jha, zahořel láskou k mladému Admétovi.

<sup>90</sup> SERGENT (1986:105).

<sup>91</sup> Plu. *Amat.* 17.761E.

<sup>92</sup> „Porodila nevinného a silného Hyakintha, kterého tehdy Foibos nemilosrdným diskem zabil.“

rivality a vzniká tak dobře známý příběh, kdy žárlivý bůh Zefyros zapříčiní nehodu, při které Apollón neúmyslně zavraždil Hyakintha.<sup>93</sup>

Už samotný Hyakinthův původ není uváděn v řecké tradici jednotně. Jak bylo již výše poznamenáno, Hyakinthos bývá někdy ztotožněn s Hyménem. Z níže citované pasáže je to zjevné, když mluví o jeho rodičích.<sup>94</sup>

„Κλειὼ δὲ Πιέρου τοῦ Μάγνητος ἠράσθη κατὰ μῆνιν Ἀφροδίτης  
(ὠνείδισε γὰρ αὐτῇ τὸν τοῦ Ἀδώνιδος ἔρωτα),  
συνελθοῦσα δὲ ἐγέννησεν ἐξ αὐτοῦ παῖδα Ὑάκινθον,  
οἷ Θάμυρις ὁ Φιλάμμωνος καὶ Ἀργιόπης νύμφης ἔσχεν ἔρωτα,  
πρῶτος ἀρξάμενος ἐρᾶν ἀρρένων.

ἄλλ' Ὑάκινθον μὲν ὕστερον Ἀπόλλων ἐρώμενον ὄντα δίσκῳ βαλὼν ἄκων ἀπέκτεινε.“

Apollodóros popisuje, jak se Múza Kleió zamilovala do Piera z Thessálie. Dále čteme, že Apollón nebyl jediný, kdo se ucházel o Hyakinthovu lásku. Thamyris byl také nápadníkem krásného mladíka, ovšem jeho postava není použita jako rivalský prvek.<sup>95</sup> Ten zosobňuje až později bůh Zefyros. Jako pravděpodobnější vysvětlení užití postavy Zefyry se jeví možnost, že druhý bůh je osobním nepřitelem Apollóna, jelikož se nejedná o smrtelníka, který by vyzýval boha na souboj. V tom případě jejich rivalita může být vyrovnanější, než kdyby šlo o obyčejného člověka, kdy by vyvstal rozpor mezi lidským a božským. Jako bůh má Zefyros lepší pozici pro soupeření s Apollónem, ale ani jeho božství mu nedopomůže k získání Hyakintha. Apollódoros ve výše uvedené pasáži o Zefyrovi nemluví a Hyakinthos zde umírá nešťastným vrhem disku ze strany Apollóna, jako je tomu u Hésioda. Mezi Apollódorem a Hésiodem je však rozpor, protože Hésiodos ve fr. 16 mluví o Hyménovi. Dochází tak k překrytí linie rodu Hyakintha u těchto dvou autorů, a proto byl Hyakinthos někdy ztožňován s Hyménem.<sup>96</sup> V tomto případě mělo jít o tzv. Hyakintha z Thessalie a tato thessalská tradice byla uznávána Spartány, kteří vybudovali okolo Hyakintha z Amykel celý kult.

<sup>93</sup> Philostr. *Im.* 1.24., Philostr. *Jun. Im.* 14., Coluth. 245., Paus. 3. 19. 5., Nonn. *D.* 10.253.

<sup>94</sup> „Kleió se zamilovala do Piera, syna Magnétova, v důsledku hněvu Afrodity, kterou škádlila svou láskou k Adónidovi; a když s ním obcovala, porodila mu syna Hyakintha, pro kterého Thamyris, syn Filammóna a nymfy Argiopé, vzplanul vášní. Byl tak prvním, kdo se kdy zamiloval do muže. Poté to byl Apollón, který miloval Hyakintha a zabil ho nešťastně vrženým diskem (Apollod. 1.3.3).“

<sup>95</sup> Thrácký zpěvák Thamyris byl Řeky považován za prvního muže, který kdy miloval muže a stal se tak pro ně zakladatelem lásk k chlapcům. (Apollod. 1.3.3).

<sup>96</sup> Pieros měl být podle Apollódora synem Magnéta, ale Magnés je u Hésioda otcem Hyména.

Více autorů se v otázce původu Hyakintha přiklání buď ke spartskému králi Oibalovi, nebo k Amyklovi a matce Diomédé.<sup>97</sup> Apollodóros v jiné pasáži svého díla nastiňuje, že mýtus o Hyakinthovi měl více než jednu tradici. V níže přiložené pasáži ze třetí knihy poukazuje právě na lakónskou tradici:

„Αμύκλα δὲ καὶ Διομήδης τῆς Λαπίθου Κυνόρτης καὶ Ὑακίνθος.  
τοῦτον εἶναι τοῦ Ἀπόλλωνος ἐρώμενον λέγουσιν, ὃν δίσκῳ βαλὼν ἄκων ἀπέκτεινε.“<sup>98</sup>

Pausanias však do příběhu o Hyakinthovi přináší další motiv hodný pozornosti.<sup>99</sup> Podle něj na jednom z reliéfů u trůnu amyklejského boha měl být vyobrazený Hyakinthos ve společnosti své sestry Polyboie, a to jako vousatý muž. O této scéně Pausanias říká, že měla představovat zbožštění Hyakintha a Polyboie. Je třeba zde zdůraznit, že Pausanias mluví nejenom o vousatém Hyakinthovi, ale také ještě o jeho vyobrazení Nikiou, který měl zase klást důraz na chlapcovu krásu a mladí. Většinou se setkáváme s tím, že Hyakinthos byl mladý a krásný chlapec, který ještě nepřekročil práh dospělosti. Tím se objevují další otázky týkající se identity Hyakintha; někteří badatelé hovoří přímo o dvojí identitě Hyakintha.<sup>100</sup>

V klasickém období se Hyakinthova mýtu dotýká Euripidés ve své tragédii *Helena* a je tak druhým nejstarším autorem řeckého textového korpusu, který o něm píše. V jeho dramatu čteme opět o stejném způsobu smrti Hyakintha bez příčiny někoho dalšího, pouze rukou Apollónovou. Není jasně dané, zda byl Hyakinthos v této verzi mýtu mladší nebo starší, ani se to nedá nijak vyvodit z poskytnutých informací.

„χρόνῳ ξυνελθοῦσα χοροῖς  
ἢ κώμοις Ὑακίνθου  
νύχιον ἐς εὐφροσύναν,  
ὃν ἐξαμιλλησάμενος  
τροχῶ τέρμονα δίσκου  
ἔκανε Φοῖβος, τᾷ Λακαί-  
να γὰ βούθυτον ἀμέραν.“<sup>101</sup>

<sup>97</sup> Hésiodos a Apollodóros tvrdí, že jeho matkou byla Diomédé.

<sup>98</sup> „Kynortés a Hyakinthos byli syny Amykla a Diomédé, dcery Lapithovy. Říkalo se, že byl (Hyakinthos) miláček Apollóna, který jej nešťastně vrženým diskem zahubil (Apollod. 3.10.3).“

<sup>99</sup> Paus. 3.19.4.

<sup>100</sup> PETTERSSON (1992:30).

<sup>101</sup> „Až po tak dlouhé době, v rej taneční zas vkročíš, neb budeš v noci družně zas Hyakintha slavit. Jej Foibos kdysi zabil hlazeným kotoučem disku, když spolu závodili. Proto pak Diův syn Foibos přikázal



Moderní badatelé na základě vázové ikonografie došli k závěru, že vzhledově mladší Hyakinthos se dá datovat do roku 500 př. n. l.<sup>102</sup> Vázové malby zobrazují Hyakintha jako mladého hochu, který buď letí na labuti, nebo je pronásledován nějakou božskou figurou.<sup>103</sup> Nikdy tu však není Apollón, který by tam s ním byl přímo vyobrazen. Filostratos mladší také užívá motiv labuti ve svém díle *Imagines*.<sup>104</sup> Mluví tam nejenom o mladíkově skonu a jízdě ve voze taženém labutěmi, ale také o tom, jak Apollón slibuje, že jej naučí múzickému a věšteckému umění i jak zacházet s lukem a lyrou. Ve Filostratově vyprávění je jejich vztah jasně chápán zcela jako milenecký, odrážející homoerotické způsoby tehdejší společnosti.<sup>105</sup>

Pettersson předkládá hypotézu, proč nebyli Apollón a Hyakinthos údajně nikdy vyobrazeni spolu: Bylo tomu tak, protože nepředstavovali dvě různé generace. Jedním z Apollónových atributů bylo věčné mládí a Hyakinthos (ačkoliv měl být jeho miláčkem) také patřil do skupiny mladých chlapců. To nás pak vede k závěru, že Hyakinthos musel zemřít, protože jeho vztah s bohem neodpovídal tehdejšími společenskými konvencím. Dále Pettersson uvádí jako jeden z oblíbených vázových motivů Dia a jeho smrtelného milence Ganyméda.<sup>106</sup> Popisuje, jak na archeologických nálezích, jsou oba muži vyobrazováni společně, což by mohlo odpovídat výše uvedeným závěrům v případě Hyakintha, který naopak s Apollónem zobrazen nebývá. I zde však nastává jistý rozpor, protože Pausaniův popis reliéfu trůnu amyklejského boha, kde je Hyakinthos vyobrazen jako muž s vousy, by mohl poukazovat na podobný vztah mezi Apollónem a Hyakinthem jako v případě krále Adméta. Bůh svému miláčkovi dopomohl k úspěchu a ten se *znovuzrodil* jako dospělý muž; objevuje se tedy jakási *dvojitá* identita Hyakintha. Na jedné straně stojí mladík, který zemřel a proměnil se v květinu, na druhé dospělý muž s vousy. Přestože Pettersson tvrdí, že Apollón s Hyakinthem nebyli nikdy zobrazeni spolu, dá se proti tomuto tvrzení ohradit faktem,

---

lakónské zemi slavnostně tento den světit;“ přeložil R. Mertlík, 1986, *Trójanky a jiné tragédie*.

<sup>102</sup> PETERSSON (1992:30).

<sup>103</sup> Nutno podotknout, že labuť byla chápána jako posvatný pták Apollónův. Její symbolika se však pojila i s Afrodítou.

<sup>104</sup> Philostr. Jun. *Im.* 14.

<sup>105</sup> Páiderastia, z řeckého παιδεραστής (doslova milovník chlapců), byl vztah mezi dospělým mužem a mladíkem v adolescentním věku (označovaný též παις nebo παιδικά). Na takový vztah lze dnes nahlížet jako na morálně pochybný, v tehdejší antické Řecku to byla mnohdy běžná praxe. Vztah se považoval za benefiční.

<sup>106</sup> PETERSON (1992:32)

že Filostratos starší v díle *Imagines* nás zpravuje o možném existujícím vyobrazení Hyakintha s Apollónem.<sup>107</sup>

V druhém století n. l. se původní mýtus rozšiřuje do dobře známé podoby, kterou později zřejmě přebírá Ovidius a zpracovává ji po svém. Pasáž z Lúkianova díla *Hovory bohů* představuje určitou rivalitu mezi Apollónem a Zefyrem, kteří se ucházejí o Hyakinthovu přízeň.<sup>108</sup> Zde je Zefyros obviněn Apollónem z toho, že to on způsobil Hyakinthovu smrt, protože náhlý poryv větru otočil disk proti chlapci.

„δισκεύειν ἐμάνθανε κάγῳ συνεδίσκευον αὐτῷ,  
ὁ δὲ κάκιστα ἀνέμων ἀπολούμενος ὁ Ζέφυρος ἦρα  
μὲν ἐκ πολλοῦ καὶ αὐτός, ἀμελούμενος δὲ καὶ μὴ φέρων τὴν ὑπεροψίαν,  
ἐγὼ μὲν ἀνέρριψα, ὥσπερ εἰώθειμεν, τὸν δίσκον ἐς τὸ ἄνω,  
ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ Ταυγέτου καταπνεύσας ἐπὶ κεφαλὴν τῷ παιδί ἐνέσεισε φέρων αὐτόν,  
ὥστε ἀπὸ τῆς πληγῆς αἰμά τε ῥυῆναι πολὺ καὶ τὸν παῖδα εὐθέως ἀποθανεῖν.“<sup>109</sup>

Tento prvek rivalry pak používají i další autoři, např. Filostratos starší<sup>110</sup> a mladší,<sup>111</sup> Kolluthos,<sup>112</sup> Pausanias<sup>113</sup> a Nonnos.<sup>114</sup>

Pausanias dokonce poukazuje na další možný prvek přidáný do mýtu, a to zbožštění Hyakinthovo:

„πεποιήται δὲ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καὶ ἡ Δημήτηρ καὶ Κόρη καὶ Πλούτων,  
ἐπὶ δὲ αὐτοῖς Μοῖραί τε καὶ Ὠραι, σὺν δὲ σφισιν Ἀφροδίτη καὶ Ἀθηνᾶ τε  
καὶ Ἄρτεμις: κομίζουσι δ' ἐς οὐρανὸν Ὑάκινθον καὶ Πολύβοιαν.“<sup>115</sup>

Stejně jako v případě Dafné i Hyakinthos pronikl do sféry kultu, konkrétně ve Spartě byl oslavován během tzv. Hyakinthií. Xenofón tvrdí, že Sparťané byli schopni

<sup>107</sup> Philostr. *Im.* 1.24.

<sup>108</sup> Zefyros byl jedním ze čtyř tzv. *Anemoi*, bohů větru. Každému z těchto bohů patřila jedna světová strana, a Zefyrově náležela strana západní.

<sup>109</sup> „Cvičil se v házení diskem a já házel kotouč spolu s ním. Ale Zefyros, ten nejzatracenější z větrů, který ho také dlouho miloval, nedovedl snést, že ho chlapec nedbá a přezírá. A jak já hodil jako obvykle diskem do výše, zadal Zefyros od Táygetu a srazil disk chlapci na hlavu, z rány vytryskla spousta krve a chlapec byl na místě mrtev;“ přeložil L. Varcl, 1969, *Šlehy a úsměvy*.

<sup>110</sup> Philostr. *Im.* 1.24.

<sup>111</sup> Philostr. *Jun. Im.* 14.

<sup>112</sup> Coluth. 245.

<sup>113</sup> Paus 3.19.5

<sup>114</sup> Nonn. *D.* 10.253.

<sup>115</sup> „U oltáře byla též umístěna Démétér a Koré, Plútón, u nich Moiry, Hóry, s nimi též Afrodité, Athéna a Artemis. Tyto bohyně doprovázejí na nebe Hyakintha a jeho sestru Polyboiu;“ přeložila H. Businská, 1973, *Cesta po Řecku*.

přerušit své tažení, jen aby se mohli vrátit včas do Lakónie a uctít památku mrtvého Hyakintha při slavnostech.<sup>116</sup> V Athénaiově díle se dozvídáme, že slavnost trvala tři dny, a autor poskytuje letný náhled, jak uctívání Hyakintha a Apollóna během tohoto svátku probíhalo.<sup>117</sup>

Zajímavým poznatkem, který je třeba podotknout, je, že Athéňané postavu Hyakintha přebrali a užili jej ve svých vlastních mýtech. Příběh o Hyakinthových dcerách tzv. Hyakinthidai vypráví z řeckých pramenů pouze Apollódoros ve svém díle.<sup>118</sup> Mluví se tam o jejich smrti při obětování k usmíření bohů, odvrácení hladomoru a hrozné nákazy. V tomto případě lze říct, že se jednalo zřejmě o muže ne mladíka Hyakintha, protože je v tomto příběhu otcem.

Nejrozšířenější interpretací Hyakinthova mýtu je proces zániku a znovuzrození v přírodě. G. F. Schoemann říká, že Hyakinthos byl na jaře probuzen k životu díky vydatným dešťům a v létě zhynul pod spalujícím sluncem.<sup>119</sup> Míjí tím Hyakintha, který byl v mýtech vyobrazován jako něžný mladík. Disk, který jej předtím zabil, se tak stává podle Schoemanna slunečním kotoučem a *Hyakinthie* jsou podle něj nápodobou této interpretace. N. Komita tvrdí, že Hyakinthos byl původním bohem amyklejské svatyně, než byl nahrazen Apollónem a asimilován do jeho kultu jako jeho miláček.<sup>120</sup> - podobně jako je Gaia nahrazena Apollónem v delfské svatyni. Stejně tak *Hyakinthie* se podle něj původně slavily na počest Hyakintha, ale s příchodem Apollónova kultu se svátek stal i součástí jeho kultu. Truchlilo se tak nad poraženým Hyakinthem, který zemřel, a zároveň se obětovalo na počest Apollóna. S. P. Beekes mluví o Hyakinthovi jako o héroovi.<sup>121</sup> Některé aspekty Hyakinthova vlastního kultu naznačují, že mohl být podsvětním vegetačním božstvem stejně jako Adónis. Tuto teorii může podporovat i fakt, že Hyakinthos byl proměněn v květinu během svého skonu. Proti tomu se vymezuje B. Sergent, který tuto nejrozšířenější interpretace o Hyakinthovi nepřebírá;<sup>122</sup> místo ní nabízí vysvětlení, že Hyakinthův mýtus stejně jako *Hyakinthie* mohly sloužit jako iniciační rituál pro chlapce. Dále vysvětluje i možnou dvojí identitu Hyakintha, která podle něj vlastně neexistuje. Zbožštěný Hyakinthos s vousy na trůnu

---

<sup>116</sup> X. *HG.* 4.5.11.

<sup>117</sup> Ath. 4.139.

<sup>118</sup> Apollod. 3.15.8

<sup>119</sup> SCHOEMANN (1859:404).

<sup>120</sup> KOMITA (1989:68).

<sup>121</sup> BEEKES (2014:70).

<sup>122</sup> SERGENT (1984:84).

amyklejského boha je alegorií chlapce, který úspěšně prošel iniciací a stal se z něj dospělý muž a milovník.<sup>123</sup>

Z Hyakinthova jména je patrné, že se jedná o postavu předřeckého původu. Suffix *-nthos* ve jméně je důkazem, že jde zřejmě o jeden z anatolských jazyků, který patřil původním obyvatelům řecké pevniny, egejských ostrovů a Malé Asie před příchodem a asimilací Dóřů.<sup>124</sup> Jako rané podoby Hyakinthova jména se uvádí krétské *bakínthios* nebo *wakínthios*.<sup>125</sup> Pokud skutečně existoval kult Hyakintha před příchodem Apollóna, který jej měl nahradit, vysvětlovalo by to reliéf se zbožštělým a vousatým Hyakinthem na trůnu v Amyklách. V rámci Apollónova kultu lze však souhlasit s teorií B. Sergenta, že Hyakinthův mythos je zřejmě iniciačním příběhem.

---

<sup>123</sup> SERGENT (1984:88).

<sup>124</sup> KOMITA (1989:61), BEEKES (2014:70).

<sup>125</sup> BEEKES (2014:70).

### 3 Milenky

Nyní zaměříme svou pozornost na ženy, které Apollón vyznamenal svou pozorností, lze je vcelku snadno rozdělit do tří skupin – božské, polobožské a smrtelné.

Mezi Apollónovy božské milenky patřily například některé z Múz, což není překvapující, vzhledem k tomu, že mu byly ze všech bohů nejblíže. Jmenovitě to byla dle Apollodóra Kalliopé, Múza epického básnictví, které se měl po spojení s Apollónem narodit syn Linos.<sup>126</sup> Další byla Thaleia, Múza komedie, která měla počít s mladým bohem syna Korybanta.<sup>127</sup> Dle Hésioda v *Megalai ehoai* (fr. 200) je Apollónovi a Hekaté, bohyně magie a křižovatek, připisováno rodičovství mýtické příšery Skyilly.<sup>128</sup> Dále se Apollón ještě ucházel o Hestii, panenskou bohyni domácího krbu, která Apollóna odmítla.<sup>129</sup>

Do skupiny polobožských bytostí pak patřily různé nymfy, zejména však najády, kterým se bůh buď dvořil nebo se jich přímo zmocnil. Ve většině případů se jedná pouze o jednověté zmínky, kdy se čtenář již dále nedozví, jak to dopadlo. O Aithouse se píše v Pausaniově díle, podle nějž měla Apollónovi porodit syna Eleuthéra.<sup>130</sup>

O nymfě Korýkii z Fókidy píše opět Pausanias a ve stejné kapitole zmiňuje i najádu Melainé a Kelainó.<sup>131</sup> Korýkie měla dát Apollónovi syna Lykóra, zatímco Kelainó s ním měla počít Delfa, podle jedné tradice. Podle jiné však, jak píše Pausanias, měla být Delfovou matkou Thyia nebo Melainé. Scholia také mluví o Melainé, jako o Delfově matce, ale užívají pro ni jiné variace jména a to Melainis.<sup>132</sup> Příběh o Ókyrrhoé, najádě ze Samu, cituje Athénaios v díle *Deipnosophistae* z nedochovaného spisu Apollónia Rhodského *Založení Naukratie*. Athénaios popisuje, že Apollónovi se Ókyrrhoé velice zalíbila, avšak ona jej nechtěla a obrátila se s prosbou o pomoc na rybáře Pompilia během Artemidiných slavností v Milétu.<sup>133</sup> Společně s Pompiliem se Ókyrrhoé přeplavila zpátky po moři domů, ale ve chvíli, kdy se její

<sup>126</sup> Apollod. 1.3.2.

<sup>127</sup> Apollod. 1.3.4.

<sup>128</sup> Hes. Fr. 200.

<sup>129</sup> h *Hymn. Ven.* 21. Ve stejné pasáži se dále píše, jak se o Hestii ucházel i Poseidón, kterého též odmítla. Stejně tak se dozvídáme, že Afrodita nemá žádnou moc nad těmito třemi bohyněmi. Hestia patří mezi tzv. panenské bohyně společně s Artemis (k Artemis se také váže několik nešťastných příběhů se smrtelníky např. o Akteonovi (Apollod. 3.4.4), Hippolytovi (Euripidova tragédie *Hippolytos*) a Orionovi (Apollod. 1.4.5.) a Athénou (o Athénu se ucházel Héfaistos, ale neúspěšně. (Apollod.3.14.6)).

<sup>130</sup> Paus. 9.20.1.

<sup>131</sup> Paus. 10.6.3.

<sup>132</sup> s. Eur. *Or.* 1094.

<sup>133</sup> Ath. 7.19.

nohy dotkly břehu, se objevil Apollón. Ten ji uchvátil, Pompiliovu loď proměnil v kámen a muže v rybu. Tak nymfa Ókyrrhoé skončila v rukou boha, o kterého nestála.

„ταύτης οὖν ἐρασθέντα Ἀπόλλωνα ἐπιχειρήσαι ἀρπάσαι. διαπεραιωθεῖσαν δ' εἰς Μίλητον κατὰ τινὰ Ἀρτέμιδος ἑορτὴν καὶ μέλλουσαν ἀρπάζεσθαι εὐλαβηθεῖσαν Πομπίλον τινὰ θαλασσοεργὸν ἄνθρωπον καθικετεῦσαι ὄντα πατρῶον φίλον, [...] καὶ τὸν εἰς τὴν ἀκτὴν διαγαγόντα αὐτὴν διαπεραιοῦν. ἐπιφανέντα δὲ τὸν Ἀπόλλωνα τὴν τε κόρην ἀρπάσαι καὶ τὴν ναῦν ἀπολιθώσαντα τὸν Πομπίλον εἰς τὸν ὁμώνυμον ἰχθὺν μεταμορφῶσαι ποιῆσαι τε τὸν.“<sup>134</sup>

Antoninus Liberalis v díle *Metamorphosis* mluví o nymfě Othréidě také z Fókidy, která Apollónovi porodila syna Fagra.<sup>135</sup> Ze spojení Apollóna a Rhétie<sup>136</sup> mělo vzniknout devět Korybantů.<sup>137</sup> Najádu Sinopé ze Sikyónu unesl Apollón k Černému moři, kde také vzniklo stejnojmenné město, jak tvrdí Diodóros Sicilský.<sup>138</sup> Od něj se lze také dozvědět, že nymfa Stilbé porodila Apollónovi Lapitha.<sup>139</sup> Stejně tak nymfa Akakallis se dle Pausania měla spojit s Apollónem a z tohoto spojení se narodili synové Fylakidés a Filandros.<sup>140</sup> Jako poslední z tohoto již tak dlouhého výčtu polobožských bytostí, které měly co dočinění s mladým bohem, byla Syllis, nymfa ze Sikyónu, která dala život Zeuxippovi.<sup>141</sup>

I smrtelnice měly dle řeckých autorů ulehnout s bohem. Jedná se o nejpočetnější z uvedených skupin a stejně jako v případě polobožských milenek, i zde většina zmínek pochází od Pausania nebo od Apollodóra.

V případě dívky Amfissy Pausanias říká, že dle ní bylo pojmenováno město, které se nachází ve Fókidě.<sup>142</sup> O Amfisse se čtenář dozvídá pouze to, že byla

---

<sup>134</sup> „Říkají toto: Apollón, který byl zamilovaný, se ji pokusil unést. Když připlula do Milétu na Artemidinu slavnost, chtěl ji unést. Ona však byla na pozoru a požádala Pompilia, který byl rybářem a přítelem jejího otce o pomoc. [...] Říká se, že když ji převezl a vyvedl na břeh, objevil se Apollón a dívku unesl. Loď proměnil v kámen a Pompilia ve stejnojmennou rybu.“ (Překlad je zkrácený a není v něm zahrnuta prosba Ókyrrhoé.)

<sup>135</sup> Ant. Lib. 13.

<sup>136</sup> Str. 10.3.21.

<sup>137</sup> V jiném případě je zrození Korybantů připisováno Apollónovi a Múze Thálii (Apollod. 1.3.4). Strabón mluví o různých původech Korybantů ve stejné části knihy jako o Rhétii. Za krétský protějšek Korybantů jsou považováni Kúréti.

<sup>138</sup> D. S. 4.72.2.

<sup>139</sup> D. S. 5.61.3.

<sup>140</sup> Paus. 10.16.5.

<sup>141</sup> Paus. 2.6.7.

<sup>142</sup> Paus. 10.38.4.

oblíbenkyní Apollóna, z čehož lze usoudit, že bůh k ní zahořel láskou. Apollodóros píše o Areie, která je představena jen jako matka Milétova:<sup>143</sup>

„γὰρ ἔρωτα παιδὸς ὃς ἐκαλεῖτο Μίλητος, Ἀπόλλωνος δὲ ἦν  
καὶ Ἀρείας τῆς Κλεόχου.“

V případě Boliny Pausanias nabízí trochu obsáhlejší příběh než jenom krátkou zmínku a lze zde nalézt jistou podobnost s osudem Dafné, o které budeme mluvit později.<sup>144</sup> Dívka Bolina se zalíbila Apollónovi, ovšem nechtěla jej a raději se vrhla do moře, než aby s ním ulehla:

„ἀπωτέρω δὲ Ἀργυρᾶς ποταμὸς ἐστὶν ὀνομαζόμενος Βολιναῖος,  
καὶ πόλις ποτὲ ᾠκεῖτο πρὸς αὐτῷ Βολίνα. παρθένου δὲ ἐρασθῆναι Βολίνης  
Ἀπόλλωνα, τὴν δὲ φεύγουσαν ἐς τὴν ταύτη φασὶν ἀφεῖναι θάλασσαν αὐτὴν,  
καὶ ἀθάατον γενέσθαι χάριτι τοῦ Ἀπόλλωνος.“<sup>145</sup>

Antoninus Liberalis hovoří o dívce Dryopé, která si častokrát hrála s Hamadryadami<sup>146</sup> a když ji Apollón uviděl, zatoužil po ní.<sup>147</sup> Aby se k ní dostal blíže, proměnil se v želvu. Želva Dryopé i nymfy zaujala natolik, že si s ní začaly hrát, a když si ji Dryopé přiložila k hrudi, tak se Apollón změnil v hada. Nymfy tím tak zastrašil, všechny uprchly, a Apollón tak mohl s Dryopé zplodit jednoho ze svých dalších synů. Vystrašená Dryopé to nikomu neřekla a místo toho se vdala za Andraimóna. Po sňatku porodila Apollónova syna, jehož jméno bylo Amfissos. Amfissos později postavil chrám, který zasvětil Apollónovi. Když Dryopé jednou chtěla svatyni navštívit, tak ji po cestě obklopily nymfy, se kterými si dříve hrála, a přijaly ji mezi sebe. Tak se z Dryopé také stala nymfa.

Zvláštností mezi Apollónovými milenkami je nejmenovaná žena krále Ergina, která mu měla dát syna Trofónia.<sup>148</sup> Trofóniova jeskyně se stala orákulem a zřejmě kvůli jeho původu (podle Pausania) vyhledávali lidé jeskyni zesnulého hrdiny, aby požádali o proroctví od něj.

---

<sup>143</sup> „Milovali však chlapce, který se jmenoval Milétos, syna Apollóna a Areie, dcery Kleochovy. (Apollod. 3.1.2).“

<sup>144</sup> Paus. 7.23.4.

<sup>145</sup> „Opodál Argyry teče řeka jménem Bolinaios (Bolinský potok) a u ní bylo kdysi obýváno město Bolina. Apollón prý miloval dívku Bolinu, když se pak na útěku před ním vrhla do zdejšího moře, stala se pro lásku Apollónovu nesmrtelnou;“ přeložila Helena Businská, 1974, *Cesta po Řecku II.*

<sup>146</sup> Dryády, které jsou spjaté s konkrétním stromem. Athenaios o nich mluví ve třetí knize svého díla.

<sup>147</sup> Ant. Lib. 32.

<sup>148</sup> Paus. 9.37.5.

Dívka Euadné dle Pindara musela své těhotenství skrývat před nevlastním otcem Aipytem poté, co ji svedl Apollón.<sup>149</sup> Ze strachu nakonec zanechala svého syna samotného v poli fialek. Mezitím Aipytos vyrazil do delfského orákula, aby se zeptal boha na dítě, a když mu bylo řečeno, že je předurčeno k velkým věcem a že je synem boha, tak Aipytos přikázal Euadné, aby svého syna okamžitě přinesla zpět z místa, kde ho zanechala.

„ἐνθα τραφεῖς ὑπ’ Ἀπόλλωνι γλυκείας  
 πρῶτον ἔψαυς Ἀφροδίτας.  
 οὐδ’ ἔλαθ’ Αἴπυτον ἐν παντὶ χρόνῳ κλέπτουσα θεοῖο γόνον.  
 ἀλλ’ ὁ μὲν Πυθῶναδ’,  
 ἐν θυμῷ πιέσαις χόλον οὐ φατὸν ὀξεῖα μελέτα,  
 ᾗχετ’ ἰὼν μαντευσόμενος ταύτας περ’ ἀτλάτου πάθας.  
 ἀ δὲ φοινικόκροκον ζώναν καταθηκαμένα  
 κάλπιδά τ’ ἀργυρέαν, λόχμας ὑπὸ κυανέας  
 τίκτε θεόφρονα κοῦρον. τᾷ μὲν ὁ Χρυσοκόμας  
 πραῦμητίν τ’ Ἐλείθυιαν παρέστασέν τε Μοίρας:  
 ἦλθεν δ’ ὑπὸ σπλάγγων ὑπ’ ὠδίνος τ’ ἐρατᾶς Ἴαμος  
 ἐς φάος αὐτίκα.“<sup>150</sup>

Královna Hekabé byla v mytologii ženou trójského krále Priama, ale s Apollónem měla dle Apollodóra syna Troila.<sup>151</sup> Na druhou stranu Cassandra, dcera královny Hekabé, Apollónovi nedala žádného potomka, i když jí bůh daroval prorocké schopnosti ve snaze ji svést a zalíbit se jí.<sup>152</sup> Když jej odmítla, prokrel ji, takže jejím věštbám nikdo nikdy nevěřil. V případě Thyrie Antoninus Liberalis pouze krátce zmiňuje, že bohovi porodila syna Kykna.<sup>153</sup>

Euripidés píše o Kreúse a jejím spojení s Apollónem; následně Kreúsa porodí Ióna, kterého zanechá v jeskyni, a vdá se za Xútha, aby unikla hanbě, kterou na ni uvrhl

<sup>149</sup> Pi. O. 6.

<sup>150</sup> „Tam tedy vyrostla Euadné a s Foibem poznala milostnou slast. Ale vládci Aipytovi nemohlo ujít, že ukrývá boží símě, svůj plod. Potlačil chladnou rozvahou nevýslovný hněv a odešel do Delf otázat se boha na tuto nesmírnou strast. Zatím však Euadné odložila svůj stříbrný džbán, potom i nachový pás a zrodila pod tmavým keřem synáčka, božské dítě. Ale zlatovlasý Foibos k ní poslal sudičky a vlídnou strážkyni rodičích žen. Za slastných bolestí přišel na boží svět Iamos;“ přeložil Jan Šprincl, 1968, *Olympijské zpěvy*.

<sup>151</sup> Apollod. 3.12.5.

<sup>152</sup> A. A. 1208.

<sup>153</sup> Ant. Lib. 12.



bůh svým činem.<sup>154</sup> Euripidés barvitě popisuje, že v případě Kreúsy došlo k násilnému spojení mezi bohem a ženou. Apollón ji unesl do jeskyně, a Kreúsa dokonce během aktu volá matku. Ihned potom ji bůh opustí a nechá ji samotnou. Kreúsa později v tragédii lamentuje, že kvůli tomu, co se jí stalo, nemůže mít další děti, ale nevysvětlí konkrétní důvod. Nechce tak učinit, protože se domnívá, že to co se jí stalo, je veliká hanba. Apollón se zde zmocní nevinné a bezbranné dívky, která zrovna sbírá květiny; podobný výjev lze nalézt i během únosu Persefony Hádem.

Příběh dívky Psamathé, dcery argejského krále Krotópa končí pro syna, kterého s ní Apollón zplodil tragicky,<sup>155</sup> stejně jako Kreúsa i Psamathé dítě odložila ve strachu z otcova hněvu, ovšem v jejím případě je roztrhali Krotópovi psi. Apollón měl pak v zuřivém vzteku poslat na město Argos *Poiné* (Mstitelku), která měla brát matkám jejich děti; tu poté zabil Koroibos, který je musel od tohoto skutku očistit.

Příběh dívky Rhoió se velmi podobá osudu Perseovy matky Danaé.<sup>156</sup> Nebyla uvězněna jako Danaé, ale otec ji zavřel do truhlice a poslal pryč po moři, když zjistil, že otěhotněla s neznámým mužem. Apollónovi a Rhoió se narodí chlapec Anios:

„καὶ τῆ μὲν Ῥοιοῖ τὸν Ἀπόλλωνα μιγέντα ἔγκυον ποιῆσαι:  
τὸν δὲ πατέρα αὐτῆς ὡς ὑπ’ ἀνθρώπου τῆς φθορᾶς γεγεννημένης  
ὀργισθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν θυγατέρα εἰς λάρνακα συγκλείσαντα  
βαλεῖν εἰς τὴν θάλατταν. προσενεχθείσης δὲ τῆς λάρνακος τῆ Δῆλῳ  
τεκεῖν ἄρρενα, καὶ προσαγορεῦσαι τὸ παιδίον Ἄνιον. τὴν δὲ Ῥοιώ  
παραδόξως σωθεῖσαν ἀναθεῖναι τὸ βρέφος ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ  
Ἀπόλλωνος, καὶ ἐπεύξασθαι τῷ θεῷ, εἰ ἔστιν ἐξ ἐκείνου, σῶζειν αὐτό.  
τὸν δ’ Ἀπόλλωνα μυθολογοῦσι τότε μὲν κρύψαι τὸ παιδίον, ὕστερον δὲ  
φροντίσαντα τῆς τροφῆς διδάξαι τὴν μαντικὴν, καὶ τινὰς αὐτῷ  
περιτιθέναι μεγάλας τιμὰς.“<sup>157</sup>

---

<sup>154</sup> Apollodóros se považuje za Iónova syna přímo Xútha. (Apollod. 1.7.3.) Hésiodos píše o Xúthovi ve *Fr.* 10.

<sup>155</sup> Paus. 1.43.7.

<sup>156</sup> D. S. 5.62.1-2.

<sup>157</sup> „A Rhoió obcovala s Apollónem a otěhotněla. Její otec, který věřil, že ji svedl muž, se rozhněval a dceru zavřel do truhly a hodil do moře. Ale truhla byla vyplavena na Délos, kde Rhoió chlapce porodila a dítě pojmenovala Anios. Rhoió, takto neuvěřitelně zachráněna, položila dítě na oltář Apollóna a modlila se k bohu, aby dítě zachránil, jestli je jeho. O Apollónovi se říká, že dítě ukryl a maje na paměti jeho výchovu ho naučil, jak věštit a udělil mu velké počty.“

Dalšími smrtelnicemi, se kterými Apollón obcoval, nebo které uchvátil, byly Mantó,<sup>158</sup> Marpéssa,<sup>159</sup> Parthenopé,<sup>160</sup> Fthia<sup>161</sup> a Théró.<sup>162</sup>

Nyní představíme klíčové ženy, které s Apollónem obcovaly, a to Korónidu, Kyréné a Dafné. Jejich příběhy se dochovaly v rozsáhlejší podobě než u ostatních žen a lze je tedy analyzovat podrobněji.

### 3.1 Korónis

Prvním příběhem, kterým se zde budu detailněji zabývat, je příběh dívky Korónis. Nejstarší zmínky o ní jsou již v Hésiodově v díle *Megalai ehoai*, kde čteme o Korónidě jako o svobodné panně, která si myla nohy v jezeru Boibias,<sup>163</sup> a poté o její údajné nevěře vůči bohu se smrtelníkem Ischyem, synem Elatovým.<sup>164</sup> Až v Pindarově třetím pýthijském zpěvu je uveden celý příběh o tom, jakým způsobem dívka boha rozhněvala.<sup>165</sup> Apollón se do Korónidy zamiluje a ulehne spolu, poté však bůh Korónidu opustí, aby se s těhotenstvím vypořádala sama. Po odchodu boha Korónis touží po svatebním veselí a potká cizince Ischya, a stejně jako s Apollónem ulehne i s ním. Pindaros nahlíží na čin jako na zradu vůči bohovi a jako chybu na straně Korónis. Po její nevěře, o které Apollón ví, protože je u Pindara považován za vševědoucího jako jeho otec Zeus, vyšle mladý bůh svou sestru Artemis, aby dívku potrestala. Když Korónis umírá, tak Apollón na poslední chvíli zasáhne a z jejího umírajícího těla zachrání svého syna Asklépia, kterého předá na výchovu kentaurovi Cheirónovi a později se z něj stane bůh lékařství. Apollodóros doplňuje, že Apollón se o nevěře dozvěděl od havrana, který byl do té doby bílý,<sup>166</sup> bůh ale ptáka proklel a změnil jeho vzhled na černý předtím, než se sám vydal zabít Korónis.

Pausanias představuje tři různé verze příběhu.<sup>167</sup> V první verzi figuruje postava dívky Korónis, která svého syna odloží na hoře zvané Myrtion. Dítě bylo kojeno kozou

---

<sup>158</sup> Str. 14.5.16.

<sup>159</sup> Apollod. 1.7.8.

<sup>160</sup> Paus. 7.4.1.

<sup>161</sup> Apollod. 1.7.6.

<sup>162</sup> Paus. 9.40.6.

<sup>163</sup> Hes. *Fr.* 89.

<sup>164</sup> Hes. *Fr.* 89.

<sup>165</sup> Konkrétně se jedná o třetí zpěv, který je věnovaný Hierónovi Sýrakúskému. V tomto případě nejde o zpěv na oslavu vítěze, ale o zpěv, který byl útěchou nemocnému Hierónovi. Zdá se, že mezi pýthijské zpěvy byl zařazen kvůli tomu, že se odvolává na dvě vítězství Hieróna, která získal během her v Delfách. (ROREITNER, FISCHEROVÁ (2022: 110).

<sup>166</sup> Apollod. 3.10.3.

<sup>167</sup> Paus. 2.26.1-7.

a hlídáno ovčáckým psem, a když obě zvířata postrádal pastýř Aresthanas, našel je i s dítětem. Aresthanas je chtěl vzít, ale uviděl okolo kojence záři, která byla jistě božským znamením, a ponechal je tam. Dále Pausanias ve zkratce popíše Pindarovo vyprávění mýtu a v poslední verzi vypráví (stejně jako Apollodóros, který zmiňuje i tuto verzi příběhu), že matkou budoucího boha lékařství je dívka Arsinoé,<sup>168</sup> dcera krále Leukippa.<sup>169</sup> Pausanias však tvrdí, že dle něj je to nepravděpodobné. Když se Arkád'an Apollofanés zeptal v Delfách, jestli byl Asklépios skutečně synem Arsinoé, Pýthie mu odpověděla, že bůh pochází z Flegyovy dcery, a tou byla Korónis.

U Korónidina příběhu se naskýtá otázka, zda její spojení s bohem bylo dobrovolné nebo ne. Pindaros na to neposkytuje uspokojivou odpověď, protože popisuje jejich styk pouze okrajově, stejně jako ostatní autoři.<sup>170</sup> Dále vysvětluje v čem se Korónis provinila a jak bohové potrestali její hybris. Podle Pindara se proviní nevěrou vůči Apollónovi a je následně zabita Artemidou. Jedním z možných vysvětlení je to, že Korónis musela zemřít, protože v době, kdy ulehla s Ischyem, dobrovolně nechala čisté semeno boha znečistit smrtelným. Kdyby se tak stalo až po porodu Asklépia, zřejmě by to nebylo považováno za provinění se vůči bohovi. Proč však Koronis zvolila jiného muže, než aby raději dítě porodila a pohodila na hoře, jako to píše Pausanias v jedné z verzí? Dívka měla tajný styk s Apollónem a své těhotenství skryla, než ulehla s Ischyem. Dalo by se tedy tvrdit, že v očích smrtelníků by se jednalo o mimomanželské dítě, které by nemuselo být vlídně vítáno její rodinou. Plútarchos<sup>171</sup> v díle *Moralia* předestírá jiné možné vysvětlení, proč by se Korónis mohla chtít provdat za úplného cizince. Samozřejmě lidské zákony ve světě řízeném polis nelze aplikovat na božský řád mytologického světa, přesto je na místě je alespoň zmínit. Plútarchos nás zpravuje, že pokud by otec zjistil, že jeho neprovdaná dcera nebyla již pannou, mohl ji prodat do otroctví nebo jako prostitutku. Z kontextu není zcela jasné, zda se jednalo o jednorázový prodej nebo o opakovaný (který by mohl poukazovat na prostituci):

„ἔτι δ' οὔτε θυγατέρας πωλεῖν οὔτ' ἀδελφὰς δίδωσι,  
πλὴν ἂν μὴ λάβῃ παρθένον ἄνδρὶ συγγεγεννημένην.“<sup>172</sup>

<sup>168</sup> O ní také mluví Hésiodos ve fr. 63. Pausanias jeho vyprávění bere jako báchorku k uspokojení Messéňanů.

<sup>169</sup> Apollod. 3.10.3.

<sup>170</sup> FELSON (2009:165).

<sup>171</sup> Plu. *Sol.* 23.2.

<sup>172</sup> „Kromě toho zakazuje Solón prodávat dcery nebo sestry, ledaže byly usvědčeny z nedovoleného styku s mužem;“ přeložili A. Hartmann, R. Mertlík, F. Stiebitz a E. Svobodová, 1967.

I pro mýtus o dívce Korónis lze v řecké mytologii najít jistou paralelu, a tou je příběh Dia a Semelé. Semelé byla dcera Kadma a Harmonie a matkou boha Dionýsa. V žárlivosti ji Héra navedla, aby donutila Dia ukázat jí svou pravou podobu, protože Semelé pochybovala o jeho božství. Zeus tak skutečně učinil, protože se zapřisáhl při řece Styx, že vyplní Semelé jakékoliv přání, a skutečně tak udělal. Jeho milenkou však pohled na jeho pravou podobu a jeho blesky sežehl.<sup>173</sup> Obě dvě ženy zemřou sežehnuté božským ohněm a zůstane po nich pouze dítě zachráněné ať už svým otcem, nebo jiným bohem.<sup>174</sup> Je tomu tak, protože Řekové věřili, že oheň zničí vše smrtelné a zůstane pouze nesmrtelné.<sup>175</sup> V tomto případě oheň zničí slabší prvek, kterým je smrtelná žena. Pokud se totiž podíváme do řecké mytologie, nacházíme tu několik hrdinů, kteří umírají, jejich smrtelné tělo je spáleno na hranici, ale stanou se nesmrtelnými a jsou uctíváni jako bohové; jedná se např. o Achillea a Héráklea. Asklépios se u Pindara však bohem nestává, ale je to pouze hrdina, který je posléze sám sražen Diovým bleskem a umírá stejně jako jeho matka, naproti tomu Dionýsos se po smrti matky stává bohem.

### 3.2 Kyréné

I o Kyréné píše jako první Hésiodos<sup>176</sup> v díle *Megalai ehoiai*, a to ve fragmentu 92. Mnohem rozsáhleji o ní vypráví až Pindaros ve svém devátém pýthijském zpěvu, který je věnován Telesikratovi, vítězi v běhu ve zbroji. Pindaros zde příhodně pracuje s dvojitou identitou Kyrény,<sup>177</sup> protože jde jak o město, z kterého pocházel vítěz, tak o milenkou boha Apollóna.

Dle Pindara byla Kyréné thessalská princezna, dcera krále Hypsea z rodu Lapithů a panenská lovkyně.<sup>178</sup> Na hoře Pélion bránila stáda svého otce před dravou zvěří. Jednoho dne, když zápasila se lvem, ji spatřil Apollón a zahořel k ní láskou. Ačkoliv Apollón díky svému věšteckému daru ví, co bude, tak se na dívku ptá kentaura Cheiróna, který s ním Kyrénin souboj se lvem sledoval. Ten mu předpoví, že Apollón unese nezkrotnou Kyréné ve zlatém voze do severní Afriky – Lýbie, kde založí město pojmenované po ní a učiní ji tam vládkyní. Spolu měli syna Aristaia, který byl předán

---

<sup>173</sup> Příběh poukazuje na tehdejší představy o bozích. Už pouhá přítomnost boha v jeho skutečné podobě je pro obyčejné lidi naprosto ničivou, pokud neodvrátí alespoň tvář.

<sup>174</sup> Asklépia zachrání Hermés (Paus. 2.26.6).

<sup>175</sup> BURGESS (2001:214-227).

<sup>176</sup> Hes. *Fr.* 92, 93.

<sup>177</sup> ROREITNER, FISCHEROVÁ (2022; 199).

<sup>178</sup> Hésiodos ve fragmentu 92 jako jejího otce uvádí říčního boha Pénea, což by z Kyréné činilo najádu. Z tradice není jasné, zda se mělo jednat o výsměch králi Hypseovi.

právě do péče kentaura Cheiróna.<sup>179</sup> Řekové později založili na tom místě kolonii Kyrénu. Apóllonios v *Argonautikách*<sup>180</sup> dodává, že Apollón učinil z Kyréné nymfu<sup>181</sup> jako důkazu své lásky k ní. Kallimachos o Kyréné píše, že byla společnicí bohyně Artemis, která dívce věnovala dva lovecké psy.<sup>182</sup> Dalšími, kteří o tomto příběhu píší nebo jej alespoň zmiňují, jsou Diodóros Sicilský<sup>183</sup> a Nonnos.<sup>184</sup> Nonnos popisuje Kyréné jako druhou Artemis.

Kyréné se stejně jako Korónis vymyká tradiční roli ženy. Kyréné je dívkou, která opovrhne ženskými pracemi a stejně jako Korónis otěhotní mimo manželství. Kyréné odmítá svou předurčenou roli a je vykreslena Pindarem a později i ostatními autory jako žena, která holýma rukama přemůže lva, hlídá stáda svého otce Hypsea a je výbornou lukostřelkyní. Kyréné má kvality, které v řeckých mýtech mívá spíše mužský hrdina než žena - s výjimkou Amazonek a Artemidy. Avšak i v mýtu o Kyréné lze nalézt typický úděl ženy a koncept štěstí pro ni, jak si jej Řekové představovali - narození skvělého syna.<sup>185</sup> A přestože Kyréné opovrhne typickým údělem ženy, její ženskost je Pindarem představena v úrodnosti země, kam ji Apollón unese, a samozřejmě tím, že porodí syna Aristaia. Dívka Kyréné stejně jako země Kyréné projdou společně jakýmsi zkulturněním – obě jsou původně nezkrotné a divoké.<sup>186</sup> A když při založení kolonie je půda zorána, je to podobné jako když se z dívky stane matka. Je to právě Apollón, kdo z lovkyně Kyréné učíní skrze společné ulehnutí řádnou ženu.

Na rozdíl od dívky Korónis čeká Kyréné šťastný a naplněný život. Je ustanovena vládkyní nové země a její únos není považován za násilný čin. Bůh s dívkou vytvoří rovnocenné partnerství. Korónidin příběh je naprostým opakem příběhu Kyréné: Korónis je slabá dívka, která nedisponuje žádnými mužskými kvalitami a její život skončí v plamenech, které ji zbaví její tělesné schránky, a narodí se Asklépios.

---

<sup>179</sup> Některé verze uvádějí jako Aristaiova vychovatele nymfy (D. S. 4.81.2).

<sup>180</sup> A. R. 2.498.

<sup>181</sup> Její matkou byla najáda Chlidanopé, což do jisté míry z Kyréné činí polobožskou bytost.

<sup>182</sup> Call. *Dian.* 208.

<sup>183</sup> D. S. 4.81.1.

<sup>184</sup> Nonn. *D.* 13.300.

<sup>185</sup> WOODBURY (1982:247).

<sup>186</sup> Zde můžeme vidět určitou podobnost s Artemidou, která je patronkou mladých dívek, dokud nedosáhnou dospělosti.

### 3.3 Dafné

Nejstarším zachovalým pramenem pro mýtus o dívce Dafné je Parthenios v díle *Narrationes Amatoriae*. Parthenios na začátku básně jasně píše, že se nejedná o jeho tvorbu, ale citaci z jiných děl;<sup>187</sup> uvádí, že je tato verze převzata z elegií Diodóra Elajského a Fylarcha. Díky této informaci lze verzi mýtu datovat do 3. stol. př. n. l.

„Ἡ ἱστορία παρὰ Διοδώρῳ τῷ Ἐλαίτῃ ἐν ἐλεγείαις καὶ Φυλάρχῳ ἐν ἰε΄

[1] Περί δὲ τῆς Ἀμύκλα θυγατρὸς τάδε λέγεται Δάφνης· αὕτη τὸ μὲν ἅπαν εἰς πόλιν οὐ κατήει, οὐδ' ἀνεμίσγητο ταῖς λοιπαῖς παρθένοις· παρασκευασαμένη δὲ κύνας ἐθήρευεν ἔστιν ὅτε καὶ ἐν τῇ Λακωνικῇ καὶ ἐπιφοιτῶσα εἰς τὰ λοιπὰ τῆς Πελοποννήσου ὄρη· δι' ἣν αἰτίαν μάλα καταθύμιος ἦν Ἀρτέμιδι, καὶ αὐτὴν εὖστοχα βάλλειν ἐποίει.

[2] ταύτης περὶ τὴν Ἥλιδιαν ἀλωμένης Λεύκιππος, Οἰνομάου παῖς, εἰς ἐπιθυμίαν ἦλθε, καὶ τὸ μὲν ἄλλως πῶς αὐτῆς πειρᾶσθαι ἀπέγνω, ἀμφισάμενος δὲ γυναικειᾶς ἀμπεχόνας καὶ ὁμοιωθεὶς κόρη συνεθήρα αὐτῇ. [3] ἔτυχε δὲ πῶς αὐτῇ κατὰ νοῦν γενόμενος, οὐ μεθίει τε αὐτὸν ἀμφιπολεύουσα τε καὶ ἐξηρτημένη πᾶσαν ὥραν. Ἀπόλλων δὲ καὶ αὐτὸς τῆς παιδὸς πόθῳ καόμενος, ὀργῇ τε καὶ φθόνῳ εἶχετο τοῦ Λευκίππου συνόντος, καὶ ἐπὶ νοῦν αὐτῇ βάλλει σὺν ταῖς λοιπαῖς παρθένοις ἐπὶ κρήνην ἐλθούσαις λούεσθαι. [4] ἔνθα δὴ ὡς ἀφικόμεναι ἀπεδιδύσκοντο καὶ ἐώρων τὸν Λεύκιππον μὴ βουλόμενον, περιέρρηξαν αὐτόν· μαθοῦσαι δὲ τὴν ἀπάτην καὶ ὡς ἐπεβούλευεν αὐταῖς, πᾶσαι μεθίεσαν εἰς αὐτόν τὰς αἰχμάς. [5] καὶ ὁ μὲν δὴ κατὰ θεῶν βούλησιν ἀφανὴς γίνεται, Ἀπόλλωνα δὲ Δάφνη ἐπ' αὐτὴν ἰόντα προῖδομένη, μάλα ἐρρωμένως ἔφευγεν· ὡς δὲ συνεδιώκετο, παρὰ Διὸς αἰτεῖται ἐξ ἀνθρώπων ἀπαλλαγῆναι, καὶ αὐτὴν φασὶ γενέσθαι τὸ δένδρον τὸ ἐπικληθὲν ἀπ' ἐκείνης δάφνην.“<sup>188</sup>

Dafné je dle této verze dcerou Amyklea, která místo aby se scházela s dívkami, raději lovila se svými psy v Lakónii (podobně jako Kyréné, která také byla lovkyní, jež

<sup>187</sup> Autor pochází až z 1. stol. př. n. l., čili se nejedná o příliš starý pramen, porovnáme-li jej s ostatními detailněji probranými mýty, jejichž první verze se datují někdy až do 7. stol. př. n. l.

<sup>188</sup> Příběh od Diodora Elajského elegika a Fylarcha. Následující se říká o Amykleově dceři Dafné: Nikdy nechodila do města (a nestýkala se s jinými dívkami), namísto toho si pořídila mnoho psů a lovila v Lakónii a procházela hory na Peloponnésu. Díky zálibě v lovu si získala náklonnost Artemis, která ji učinila skvělou střelkyní. Když procházela Élidu, Leukippos, syn Oinomaův, k ní vzplanul láskou, a když nemohl získat její náklonnost, rozhodl se vzít na sebe ženský šat a lovit jako dívka s ní. Dafné se zalíbil a trávil s ním veškerý čas. Avšak dívka se zalíbila i Apollónovi. Ze vzteku na Leukippa a ze žárlivosti, protože s ní trávil čas, vnukl Dafné, aby se šla s ostatními dívkami koupat. Když přišly na místo a svlékaly se, Leukippos se zdráhal a tak z něj strhly šat. Když přišly na to, že je ošálil, hodily po něm všechna svá kopí. On pak z vůle bohů zmizel, na to Dafné vytrvale utíkala, když viděla, že ji Apollón pronásleduje. Prosila Dia, aby ji nechal zmizet ze světa; a říká se, že se stala stromem, který po ní získal jméno *dafné* (vavříin).

hlídala otcova stáda). Nonnos nicméně v díle *Dionysiaca* tvrdí, že Dafné byla dcerou řeky Ládón,<sup>189</sup> a dle něj to byla Gaia, ke komu se Dafné obracela s prosbami o pomoc, když utíkala před Apollónem.<sup>190</sup> Dafné ale nejsou přiřknuty žádné jiné kvality mužských hrdinů kromě skvělé schopnosti střílet z luku a také fakt, že o Apollónovu lásku nestála. Ve snaze od něj utéct se raději nechala bohy proměnit ve vavřínový keř. Mýtus má vysvětlit, jak se na svět dostal vavřínový keř, který se pak stal Apollónovým posvátným stromem. Pausanias stejně jako Parthenios uvádí podobnou verzi mýtu - jediným rozdílem mezi nimi je prostředí, ve kterém se příběh odehraje, a to v okolí řeky Ládón, u které je i Leukippos poté lovkyněmi zavražděn.<sup>191</sup> V desáté knize pak Pausanias vysvětluje, proč je výhrou v pýthijských hrách právě vavřínový věnec – váže tento zvyk k mýtu o dívce Dafné.

Příběh Dafné můžeme chápat exemplárně jako postoj panenské dívky, která se snaží uniknout přechodu do dospělosti skrze manželství a povinnosti tím spojené, ačkoliv již dosáhla věku vhodného pro svatbu. Dívka raději tráví čas mimo město, loví a vyhýbá se opačnému pohlaví, ale tzv. panenskou lovkyní smí zůstat pouze Artemis, která je bohyně a stojí mimo lidský řád.<sup>192</sup> Zeus je jediný, jehož vůli se Artemis musí podřídit. Dafné, aby si uchovala status panny, raději zvolí přeměnu ve strom a konec své existence jako lidské bytosti, jak Pausanias později vysvětluje. I přes snahy uniknout Apollónovi se dívka stává jemu zasvěceným stromem, svým způsobem tak Apollón získává Dafné pro sebe ať už jako milenku nebo jako strom. Její proměna symbolizuje konec dívčích let.

Slavnosti Dafnéforie nezahrnovaly vyloženě truchlení nad zemřelou Dafné, jako tomu bylo v případě Hyakinthií, ale byly oslavou Apollónovou. Slavnosti se konaly každý devátý rok v Thébách. Sestávaly z průvodu, který vedl krásný chlapec z dobré rodiny, jehož oba rodiče museli být naživu. Před ním kráčel jeden z jeho nejbližších příbuzných, který nesl v ruku olivovou ratolest ověšenou vavřínem; po nich následoval tzv. *δαφνηφόρος*, který byl mimo jiné knězem boha Apollóna. Dle A. Schachtera je možné interpretovat řecké slovo *dafnéforos* jako *ten, který nese vavřín někomu*, ale i jako *ten, který nosí vavřín*, ve smyslu na sobě. Schachter se odvolává na několik starověkých autorů: na Pausania, podle kterého *dafnéforos* nosil vavřín jako odznak

---

<sup>189</sup> Nonn. D. 42.386.

<sup>190</sup> Nonn. D. 33.210.

<sup>191</sup> Paus. 8.20.2.

<sup>192</sup> Jedním z přízvisek Artemis je *Δαρναία* a byla pod tímto přízviskem uctívána v Lakedaimonu. Dafné tak může být považována za jakousi alegorii bohyně Artemis.

úřadu na sobě, na Prokla, podle kterého *dafnéforos* vavříin pouze doprovází; u Pindara lze užít obou interpretací.<sup>193</sup> Dafnéforie tedy mohly být jak oslavou příchodu jara a návratu Apollóna od Hyperborejců, tak i iniciačním rituálem.<sup>194</sup>

---

<sup>193</sup> SCHACHTER (2016:276).

<sup>194</sup> SCHACHTER (2016:255).



## 4 Appendix: Apollón u Ovidia

Ovidius Publius Naso byl římský básník ze středoitalského města Sulmona, který žil v letech 43 př. n. l. až - 17 n. l. Jeho básnickou tvorbu lze rozdělit do tří skupin – milostná poezie raného období, mytologická poezie během vrcholu jeho tvorby a v závěru poezie exilová. V Římě se začal vzdělávat v řečnictví, aby se tak připravil na politickou dráhu, a studia zakončil pobytem v Řecku. Když se vrátil do Říma, zastával několik menších úřadů, než se začal věnovat básnictví. Během své literární činnosti napsal mnoho děl, pro naši práci je však nejdůležitější jeho dílo *Proměny*, protože v něm básník představuje většinu Apollónových lásek. *Proměny* jsou Ovidiovým pokusem o jeho dosud nejrozsáhlejší dílo. Podnět k němu dala doba Augustova principátu, jež byla ideální pro rozvoj literární aktivity v Římě, a kterou sám *princeps* výrazně podporoval. Literatura v té době zažívá rozkvět a sám Augustus se snaží zasloužit o velikost Říma i tímto způsobem, nejenom na poli válečnictví a diplomacie.

Jedním z hlavních podnětů byl také fakt, že Řím nemá svou vlastní epickou tradici, jako tomu bylo v případě Řecka. Římané se věnovali hlavně upevnění své mocenské pozice ve Středozeří. Augustovský Řím tak umožňuje autorům uskutečnit touhu vyrovnat se Řekům; literatura se zásadně rozvíjí v první polovině Augustovy vlády a není již třeba řeckých vzorů, které dosud autoři užívali jako inspiraci. Obzvláště Vergiliovi se v *Aeneidě* podaří skvěle propojit řeckou mytologickou tradici s římskou. Vergilius se přitom snaží vložit do svého díla větší důraz právě na budoucnost samotného Říma, zatímco v řecké literární tradici měla většina mytologických příběhů vysvětlovat minulost budoucím generacím.

Propojit řeckou a římskou mytologickou tradici usiluje i Ovidius ve svém vrcholném díle *Proměny*. Inspiroval se Hésiodovými díly *O zrození bohů* a *Katalog žen*, ale i autory, jako byl Kallimachos a Nikandros z Kolofónu.<sup>195</sup> Zbásnil tak okolo 250 mytologických příběhů, neusiloval však pouze o převyprávění jednotlivých mýtů, nýbrž že se do nich snažil vtisknout své vlastní pojetí. *Proměny* jsou sbírkou jednotlivých příběhů, které na sebe někdy chronologicky navazují, pravidlem to ale není. Díky tomu si čtenář nemusí pamatovat jádro předešlé epizody, aby pochopil vývoj děje v další. Sjednocujícím prvkem všech epizod jsou právě proměny, kterými postavy procházejí, i

---

<sup>195</sup> CONTE (2003:327).

když v některých příbězích mohou hrát jen okrajovou roli. Jak již bylo zmíněno, příběhy nemají být poučením ani vysvětlením, ale mají mít zábavnější ráz.

O rozklíčování struktury díla se badatelé pokouší již dlouho, převažující možností, jak rozdělit dílo je na tři různé okruhy – božský, hrdinský a legendární či „historický“, který se počítal od událostí trójské války (tato epocha byla Řeky považována za skutečnou historii),<sup>196</sup> či na čtyři tématické celky – prvním báje o stvoření a pádu člověka a milostných aférách bohů a žen, druhým náměty boží odplaty, třetím destruktivní vášně a čtvrtým perverzní láska a poslední část se soustřeďuje okolo trójského okruhu a římských legend.<sup>197</sup> V díle se Ovidius věnuje vztahu mezi lidmi a bohy a jenom málokdy zahrne příběh, kde by proměna byla smrtelníkovi odměnou. V Ovidiově světě postavy pozbývají svých morálních zásad a sledujeme tak jejich chování ve vypjatých situacích.<sup>198</sup> Ve sbírce také nacházíme některé příběhy, které se nedochovaly v řeckém korpusu ve svém celku, jako například osud Kyparissův.

Ovidius zpracovává jeho příběh tak, že jeho vypravěčem činí Orfea, dle tradice Apollónova syna, který truchlí nad smrtí Eurydiky a vypráví příběh o Apollónově lásce ke Kyparissovi.<sup>199</sup> Kyparissos byl mladík z Keu, syn Télefa, a zemřel rukou Apollónovou. V příběhu Ovidius popisuje překrásného jelena se zlatými parohy, kterého Kyparissos velmi miloval a nešťastnou náhodou ho zabil. Chlapec pak truchlil natolik, že se jej Apollónovi zželelo a proměnil jej v cypřiš. Apollón není schopen poskytnout mladíkovi dostatečnou útěchu, jelikož podle Ovidia bohové nemohou zemřít ani plakat, a tak je proměna logickým krokem, jak zbavit Kyparissa smutku a výčitek. Stejně jako Hyakinthos je i Kyparissos dle K. Kerényiho<sup>200</sup> paralelou samotného boha a B. Sergent poukazuje na to, že i Kyparissovo jméno není řeckého původu kvůli sufixu *-ssos*, ale patří zřejmě do anatolských jazyků, stejně jako je tomu u Hyakintha.<sup>201</sup> Bohužel, jak již bylo řečeno, se tato verze příběhu nedá nijak porovnat s řeckým vzorem.

Kyparissos zahynul pravděpodobně stejně jako Hyakinthos, protože to byl mladík a ne dospělý muž. Ovidiovo zpracování mýtu mluví o tom, jak se Kyparissos na

---

<sup>196</sup> KENNEY (1988:146).

<sup>197</sup> ŠUBRT (2005:200)

<sup>198</sup> ŠUBRT (2005:201)

<sup>199</sup> *Met.* 10.106.

<sup>200</sup> KERENYI (1951:140)

<sup>201</sup> SERGENT (1986:82).

svoji žádost změnil v cypřiš. Tím by se dala jeho smrt interpretovat jako asistovaná sebevražda: Kyparissos již nemá důvod žít a nestačí mu k tomu ani Apollónova láska. Chlapec z žalu prosí bohy o smilování, aby jej zabili, když omylem zabil svého oblíbeného jelena. Apollón, který jej velmi miloval, samozřejmě vyhověl jeho přání a promění jej v nám známý strom - cypřiš. Je škoda, že se mýtus nedochoval nikde v řecké literatuře, protože by bylo zajímavé nahlédnout, jak Ovidius pracoval s řeckou verzí a nakolik ji sám pozměnil.<sup>202</sup> B. Sergent píše, že jelen, kterého Kyparissos omylem zabil, mohl symbolizovat chlapce samého, protože Kyparissův smutek nad jelenem je to, co chlapce zabije.<sup>203</sup>

Orfeus dále vypráví i příběh o Hyakinthovi.<sup>204</sup> Z chronologického hlediska se tak lze domnívat, že Ovidius Kyparissa považoval za Apollónovu první mužskou lásku a Hyakintha až za druhého v pořadí. Příběh se tu popisuje podobně jako v řecké tradici: Hyakinthos umírá zasažen ranou disku do hlavy, neobjevuje se zde ale žádný božský rival jako například u Pausania. Apollón pak chlapce po jeho smrti promění v květinu. Ovidius píše, že Apollón z lásky k Hyakinthovi zapomíná své múzické umění i lukostřelbu, a není tak chlapce schopen přivést zpět k životu, pouze jej proměnit v květinu.

Podle Ovidia byla Apollónovou první láskou Dafné.<sup>205</sup> Aby čtenář pochopil smysl mýtu o Dafné, musí vědět, že vavřínový věnec byl odměnou za vítězství v pýthijských slavnostech. V mýtu o Pythónovi je popsáno, jak Apollón skolil draka a založil poté pýthijské slavnosti. Tím se Ovidius dostává k příběhu o Dafné, která skončí v podobě onoho vítězného věnce i na bohově hlavě. Stejně jako Parthenios i Ovidius tímto mýtem vysvětluje, kde se vzal vavřínový strom; i jeho důležitost pro Apollóna. Ovidius však do hry připojí Apollónovu pýchu, která je záhy potrestána Amorem, protože jej mladý bůh urazí. Apollón pak vzplane láskou k Dafné zasažen Amorovými šípy - a zbytek pokračuje jako v Partheniovi: dívka prosí bohy o pomoc při útěku před neodbytným bohem, u Ovidia ji promění ve strom její otec, říční bůh Péneus. Nešťastná Dafné ale Apollónovi neunikne ani jako rostlina, protože ji bůh prohlásí za

---

<sup>202</sup> Díky Ovidiovi také známe příčinu Kyparissovy smrti. V tomto případě nejde o náhodné usmrcení ze strany boha, ale o dobrovolnou smrt. Kyparissos prosí boha, aby ukončil jeho trápení a Apollón tak proměnou nerad učiní. Kyparissova smrt může být paralelou ke smrti Dafné, která prosí bohy o proměnu, aby před Apollónem unikla.

<sup>203</sup> SERGENT (1984:83).

<sup>204</sup> *Met.* 10.162.

<sup>205</sup> *Met.* 1.452.

strom sobě zasvěcený. Apollón věří tomu, že Dafné s tímto souhlasila, když lehce pohnula jednou z větví poté, co se proměnila.

Jedním z dalších příběhů je příběh o Korónidě a její nevěře vůči Apollónovi.<sup>206</sup> Toto vyprávění se liší od Pindarova, kde bůh je vševědoucí a sám Korónidu při aktu vidí. Zde stejně jako u Apollódora špatné zprávy bohu přinese havran. Na něm si pak bůh vylije svůj vztek, poté co v afektu zavraždí Korónidu. U Ovidia tak vynese ukvapený rozsudek nad nevěrnou dívkou a vykoná trest smrti bez toho, aniž by věděl, že dívka je těhotná. Dozví se to přímo z jejích úst, když umírající zoufá nad tím, že ji Apollón alespoň mohl nechat porodit. Bůh lamentuje nad svým činem a marně se snaží Korónidu zachránit před smrtí, a když konečně pochopí, že všechny jeho snahy jsou marné, tak alespoň zachrání Asklépie z jejích útroh.

Poslední mýtus, který Ovidius zpracovává, je příběh o nymfě Dryopé.<sup>207</sup> Jeho verze stejně jako ta, kterou napsal Antoninus Liberalis, zmiňuje, jak se bůh zmocnil Dryopé násilím. Později se dívka, nyní už matka a žena, toulala u jezera a kojila svého syna Amfissa. Tam uviděla červené květy lotosu, který byl dříve nymfou Lotis; ta se v něj proměnila při útěku před Priapem, bohem plodnosti. Dryopé chtěla jeden z květů dát svému dítěti, aby si s ním mohlo hrát, ale když jej utrhla, strom se začal třást a krváčet. Dryopé se pokusila utéct, ale když se krev z rostliny dotkla její kůže, začaly jí nohy vrústat do země a měnit se v kořeny. Těsně předtím, než se celá proměnila ve strom, její manžel Andraimón zaslechl její pláč a přišel k ní. Tak Dryopé svého manžela mohla varovat před květy lotosu a dát mu na starosti Apollónova syna Amfissa.

Z uvedených příběhů lze dojít k závěru, že Ovidius zobrazoval častokrát Apollóna jako neúspěšného milence v případě dívek, stejně jako tomu je v řeckých mýtech. U chlapců to vždy skončilo nešťastně, ale lásku boha vítali. Apollón je vždy zaslepen láskou a zapomíná pod jejím vlivem užívat své schopností či se jich dobrovolně vzdá. Jak by pak vševědoucí bůh nemohl vidět například právě nevěru své vlastní milenky Korónidy. Výjimkou je příběh Dryopé, kde dívka zemře kvůli své nevědomosti a ne s přičiněním Apollónovým. Ovidiovo podání příběhu Dryopé je z části podobné Euripidovu vyprávění o Kreúse: Bůh obě dívky znásilní a ponechá je vlastnímu osudu. Dryopé je schopna se s touto událostí vyrovnat, porodí syna a najde si manžela, ale Kreúsa své ulehnutí s bohem vnímá jako obrovskou hanbu a novorozeného

---

<sup>206</sup> *Met.* 2.536.

<sup>207</sup> *Met.* 9.330.

syna odloží do jeskyně. Dítě si vezme nazpět až na popud orákula. U chlapců Kyparissa a Hyakintha se lze domnívat, že roli hrála též společenská očekávání, jako tomu tak bylo u Řeků.

## 5 Závěr

Apollónův milostný život byl vskutku pestrý, což lze vyčíst ze všech příběhů představených v této práci. Zatímco některé z žen o Apollónovu přízeň zájem nikterak nejevily, v případě chlapců to lze vyloučit. V uvedených vyprávěních není zaznamenaný žádný pokus o útěk před Apollónem nebo o jeho odmítnutí. Jediný z hochů, kterého Apollón zabil, protože se na něj rozhněval, byl nevěrný Adónis. Ostatní milenci, pokud k nim máme více než jednovětou zmínku, vítali Apollóna s otevřenou náručí a milovali jej stejně jako on je.

Všechny spojoval jeden charakteristický rys: byli to mladí chlapci, kteří následně zemřeli. Pouze dva z nich tomuto konci unikli a to Branchos a Admétos. Branchos z toho důvodu, protože jeho příběh měl jinou náplň a účel - založení didymského orákula a počátek didymské větve věštců, tzv. Branchides. Branchův příběh tak byl stejně jako v případě Kyréné zakladatelským mýtem, s přihlédnutím k Filostratovi by se dalo říci, že mohl být podobný příběhu Admétovu, protože podle Filostrata Apollón pomáhal Branchovi pást ovce. V tom však jejich podobnost končí. Admétův příběh je jiný v tom ohledu, že Admétos je muž, kterému Apollón slouží, protože si u něj odpykává trest za zabití Kyklópů. Jejich postavení je netypické v tom, že Apollón později dopomůže Admétovi se přerodit v dospělého muže, když mu pomůže získat ženu. Z Adméta se tak stane muž a už není chlapcem, kterého by Apollónova láska mohla ohrožovat. Interpretace tohoto vyprávění je nicméně problematická v tom, že z dochovaných pramenů píše o Apollónově lásce k Admétovi až Kallimachos. Není tak jisté, v jaké pozici byl Apollón - zda byl milovníkem nebo naopak miláčkem. B. Sergent se přiklání k možnosti, že mohla existovat původní verze mýtu, kde byl Apollón již od začátku miláčkem Adméta;<sup>208</sup> nebo na druhou stranu jejich vztah nemusel být vůbec homoerotické povahy.

Příběh Hyakinthův nabízí dva různé výklady. Prvním je možnost, že se jednalo o vegetačního boha, který se po své smrti znovuzrodil. Tato interpretace by byla na místě, pokud bychom Apollóna z příběhu odstranili a zkoumali Hyakinthův kult bez něho, protože stejně jako v případě delfské svatyně i zde byl do původního kultu Apollón zřejmě asimilován později. Tato teorie by podporovala i *dvoji* identitu Hyakintha a vysvětlila by, proč je na reliéfu trůnu amyklejského boha vyobrazen

---

<sup>208</sup> SERGENT (1986:107)

zbožštěný Hyakinthos jako muž s vousy. Zároveň nás k tomuto závěru může vést i fakt, že sufix *-nthos* je znakem jazyku původních obyvatel egejské oblasti před příchodem a asimilací Dóřů. Druhý možný výklad je ten, který představil B. Sergent, Hyakinthova smrt podle něj představuje iniciaci mladého chlapce v dospělého muže, a tím se také vysvětluje, proč by mohl mít Hyakinthos dvě různé podoby.<sup>209</sup> Tato teorie ovšem naprosto ruší Hyakinthovu *dvoji* identitu jako mladého chlapce a vegetačního boha a dle mého názoru je přijatelná pouze, pokud se mluví o verzi příběhu, kde je Hyakinthos Apollónův miláček.

Nejenom Apollónovi milácci však končili nešťastně: totéž lze říci i o příbězích dalších bohů, konkrétně Herma, Poseidóna a Dionýsa a jejich mužských lásek. Vyprávění o Krokovi je pravděpodobně přímo inspirováno Hyakinthovým osudem, zatímco pro další dva zmiňované příběhy nelze stanovit mýtus o Hyakinthovi jako jasnou předlohu, ačkoli mají některé prvky společné. Poseidón má svého rivala v lásce Hélie, který zapříčiní smrt jeho milovaného, a Nérités se promění v korýše. Předmět, v nějž se mladíci promění, se sice liší, ale stále je zde užít motiv proměny: Poseidón a Nérités jsou však muži ze dvou různých generací. Poseidón v příběhu zosobňuje milovníka, kterým je obvykle starší muž a Nérités zastává funkci miláčka. Naproti tomu Dionýsos a Ampelos jsou oba mladíci, protože Dionýsos je v době, kdy se zamiluje do Ampela ještě v péči Titánky Rheiy. Jediný příběh homoerotické lásky mezi bohem a smrtelníkem, který nekončí špatně, je příběh Diův a Ganymédův. Uvedené příběhy poukazují na to, že ať už byl bůh ze starší generace jako Poseidón, nebo z mladší jako Apollón. V žádném z těchto exemplárních příběhů nemůže bůh, kromě Dia, nalézt se svým miláčkem štěstí.

V případě žen se mnohdy dozvídáme bohužel pouze jejich jména, případně jakého potomka s Apollónem zplodily, ale již ne to, jak jejich příběh končí. Některé ženy Apollóna nechtějí a doplatí na to. U bohyň lze dospět k závěru, že jako bytosti nad lidským řádem mohly klidně Apollóna odmítnout. Např. Hestia, která patří mezi panenské bohyně a zůstává muži nedotčena, se nijak nepotýká s následky odmítnutí; stejně je tomu v případě Athény a Artemis a jejich nápadníků. Polobožské bytosti a smrtelnice takovou možnost neměly a mnohdy se Apollónovi musely podřídit, i když nechtěly, např. Kreúsa, která pak na své spojení s bohem pohlíží jako na provinění, za které se stydí. Ze tří představených klíčových příběhů – Korónis, Kyréné a Dafné lze

---

<sup>209</sup> SERGENT (1986:84)

dospět k závěru, že pokud žena nebyla bohyní, musela naplnit svou úlohu ženy. Všechny tři příběhy mají různé konce - tři různé možnosti, jak to se ženou mohlo dopadnout.

Jejím posláním bylo buď ulehnout s Apollónem a stát se matkou jako Kyréné, nebo přijmout smrt jako Dafné. Příběh Dafné pak mohl sloužit nejenom jako popis iniciačního rituálu pro dívky, ale i jako určité varovné memento, aby se nikdo nesnažil vzepřít nebeskému řádu. Její přání zůstat pannou by bylo přijatelné zřejmě pouze v případě, kdy by Dafné byla božskou bytostí, a to není. Případ Korónidy je jedinečný v tom, že naplní svou úlohu ženy, tj. ulehne s bohem, který s ní zplodí potomka, ale proviní se tím, že nechá někoho jiného, aby s ní ulehl v době těhotenství. Kdyby tak učinila až po porodu Asklépia, zřejmě by nepřišla o život. Tomu by nasvědčoval postavit příběh Dryopé, která také otěhotní s Apollónem a poté se vdá, není však nijak potrestána, protože pravděpodobně vyčkala na porod Apollónova potomka.

Je zajímavé podotknout, že samotné odložení Apollónova potomka, jako tomu bylo v příbězích Kreúsy, Euadné a Psamathé boha zřejmě nijak nerozezlilo, avšak jeho hněv přišel až ve chvíli, kdy dítě zemřelo, tj. v příběhu o Psamathé v okamžiku, kdy bylo roztrháno psy. Všechny tři dívky své dítě odloží ze strachu před hněvem jiného muže, který figuruje v jejich životě – jejich otce. Euadné si potomka na základě věštby z Delf vezme zase nazpět a Kreúsa dítě ponechává v jeskyni, kde se o něj postará Hermés, a poté je odnáší do Delf. Stejně jako Dryopé se i Kreúsa vdá za muže a ani jedna z nich za to není nijak potrestána, protože svůj úděl odnosit Apollónovo dítě splnily. Psamathé není bohem přímo potrestána, ale bůh obrátí svůj hněv na celou obec a všechny matky v ní – skrze *Poiné* (Mstitelku) sebere všem ženám jejich děti.

Příběh Kyréné je jediným příběhem, u kterého by se dalo říct, že byl do jisté míry šťastný; oponovat by se dalo pouze tím, že Kyréné již znovu nespátří svoji domovinu, v nové zemi je nicméně ustanovena vládkyní. Stejně tak jako novou zemi je třeba před tím, než ji osídlí lidé, nejprve zkulturnit, učiní z Kyréné, nezkrtné dívky, její spojení s Apollónem řádnou ženou a její osud končí šťastně. Tento příběh lze považovat za jeden ze zakladatelských mýtů města Kyréné, a v tomto smyslu poukazuje na další důležitý rozměr Apollónových milostných aktivit.



## 6 Bibliografie

### Prameny:

Aelian. *De Natura Animalium*.

HERCHER, R. (ed.), *Claudii Aeliani de natura animalium libri XVII, varia historia, epistolae, fragmenta, Vol 1*. Lipsiae: B. G. Teubneri. 1864.

Aeschylus. *Eumenides*.

SOMMERSTEIN, A. H. (ed.), *Eumenides*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.

*Agamemnon*.

KIRCHHOFF. A. (ed.), *Aeschyli Tragoediae*. Berolini: Apud Weidmannos, 1880.

Alcman. *Fragmenta*.

LOBEL, E. (ed.), *The Oxyrhynchus papyri XXIV*. London: Egypt Exploration Fund, 1957.

Antoninus Liberalis. *Metamorphoses*.

SAKOŁOWSKI, A., MARTINI. E. (eds.), *Mythographi Graeci Vol. II Fasc. I*. Lipsiae: B. G. Teubner, 1896.

Apollodorus. *Bibliotheca*.

FRAZER, J. G. (ed.), *Apollodorus, The Library, with an English Translation by Sir J. G. Frazer, F.B.A., F.R.S. in 2 Volumes*. Cambridge: MA, Harvard University Press; London: William Heinemann Ltd, 1921.

Apollonius Rhodius. *Argonautica*.

APOLLÓNIOS, RHODSKÝ. *Argonautika*. Přeložil J. Jaroš. Praha: Nákladem České Akademie Věd a Umění, 1924.

Aristophanes. *Aves*.

HALL, F. W., GELDART, W. M. (eds.), *Aristophanis Comoediae Tomus I.* Oxonii: E Typographeo Clarendoniano, 1906.

Aristoteles. *Politica*

ROSS, W. D. (ed.), *Aristotle's Politica*. Oxford: Clarendon Press, 1957.

ARISTOTELÉS. *Aristotelova Politika*. Praha: J. Otto, 1895.

Athenaeus. *Deipnosophistae*

KAIBEL, G. (ed.), *Deipnosophistae*. Lipsiae: B.G. Teubneri, 1887.

Callimachus. *Hymnus in Apollinem, Hymnus in Delum, Hymnus in Dianam*.

MAIR, A.W. (ed.), *Callimachus Works with an English Translation by A.W. Mair*. London: William Heinemann; New York: G.P. Putnam's Sons. 1921.

*Fragmenta*

CLAYMAN, L. D. (ed.), *Callimachus, Aetia, Iambi, Lyric Poems edited and translated by D. L. Clayman*. Cambridge, Massachusetts ; London, England, Harvard University Press, 2022.

Colluthos.

MAIR, A. W. (ed.), *Oppian, Colluthus, Tryphiodorus with an English Translation by A.W. Mair*. London: William Heinemann, Ltd.; New York: G.P. Putnam's Sons. 1928.

Diodorus Siculus. *Bibliotheca historica*.

BEKKER, I. (ed.), *Diodori Bibliotheca Historica*. Vol. I-II. Leipzig: B. G. Teubneri, 1888-1890.

Euripides. *Ion*.

NAUCKII, A. (ed.) *Euripides Ion*. Lipsiae: B. G. Teubneri, 1891.

*Helena*

GILBERT, M. (ed.), *Euripidis Fabulae, vol. 3*. Oxford: Clarendon Press, 1913.

Galen.

KÜHN, K. G. (ed.) *De Compositione medicamentorum secundum locos, vol. XIII.*  
Leipzig: Reprografischer Nachdruck der Ausgabe, 1827.

Hesiodus. *Fragmenta.*

MERKELBACH, R., WEST, M. L. (eds.), *Fragmenta Hesiodica.* Oxonii: E  
Typographeo Clarendoniano, 1967.

GRENFELL, B. P., HUNT, A. S. (eds.), *The Oxyrhynchus Papyri, part XI.*  
London: Egypt Exploration Fund, 1915.

*Theogonia.*

WEST, M. L. (ed.), *Theogony Edited with Prologomwna and Commentary by M.*  
*L. West.* Oxford: Clarendon Press, 1966.

Hesychius. *Alexandrini Lexicon*

LATTE, K. (ed.), *Hesychii Alexandrini Lexicon Volumen I.* Haunia: Ejnar  
Munksgaard Editore, 1953

Homerus. *Ilias.*

MONRO, D. B., ALLEN, T. W. (eds.), *Homeri Opera in five volumes.* Oxonii: E  
Typographeo Clarendoniano, 1920.

Hymni Homerici. *Hymnus ad Apollinem, Hymnus ad Mercurium, Hymnus ad Venerem.*

HOMÉROS. *Homérské hymny: Válka žab a myší.* Přeložil Otakar Smrčka.  
Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959.

Lucianus. *Dialogi Deorum.*

IACOBITZ, C. (ed.), *Luciani Samosatensis Opera, Vol. I.* Lipsiae: B. G.  
Teubner, 1909.

Nonnus. *Dionysiaca.*

ROUSE, W. H. D. (ed.) *Dionysiaca, 3 Vols.* Cambridge, MA.: Harvard  
University Press; London, William Heinemann, Ltd. 1940-1942.

Pausanias. *Graeciae descriptio*.

SPIRO, F. (ed.), *Pausaniae Graeciae Descriptio, 3 Vols.* Leipzig: Teubner, 1903.

PAUSANIAS. *Cesta po Řecku I.* Přel. Helena Businská. Praha: Svoboda, 1973.

PAUSANIAS. *Cesta po Řecku II.* Přel. Helena Businská. Praha: Svoboda, 1974.

Parthenius. *Erotica Pathemata*.

SAKOLOWSKI, A., MARTINI, E. (eds.), *Mythographi Graeci Vol. II Fasc. I.* Lipsiae: B. G. Teubner, 1896.

Philostratus Junior. *Imagines*.

FAIRBANKS, A. (ed.) *Philostratus Imagines, Callistratus Description with English Translation by A. Fairbanks.* London: William Heinemann, Ltd.; New York: G.P. Putnam's Sons, 1931.

Philostratus Senior. *Imagines*.

FAIRBANKS, A. (ed.) *Philostratus Imagines, Callistratus Description with English Translation by A. Fairbanks.* London: William Heinemann, Ltd.; New York: G.P. Putnam's Sons, 1931.

Photius. *Bibliotheca.* (Conon. *Narrationes*, Ptolemaeus Chennos)

HENRY, R. (ed.), *Bibliothèque, Tome III.* Paris: Les Belles Lettres, 1962.

Pindarus. *Olympia, Nemea, Pythia*.

TURYN, A. (ed.), *Pindari Carmina cum Fragmentis.* Cracoviae: Sumptibus Academiae Polonae Litterarum et Scientiarum, 1948.

PINDAROS. *Pýthijské zpěvy.* Přeložili a komentovali Roreitner R. a Fischerová S. Úvodní studii *Jak oslavit vítěze a chválit bohy: Pindarovy Pýthijské zpěvy*, napsali Fischerová S. a Roreitner R. Praha: Academia, 2021.

Plato. *Republica*.

BURNET, J. (ed.), *Platonis Opera.* Oxford: University Press, 1903.

PLATÓN. *Platónovy spisy IV*. Přeložil F. Novotný. Praha: OIKOYMENH, 2003.

*Cratylus*.

PLATÓN. *Platónovy spisy I*. Přeložil F. Novotný. Praha: OIKOYMENH, 2003.

Plutarchus. *Numa*.

SINTENIS, C. (ed.), *Plutarchii Vitae Parallelae. Vol. I*. Lipsiae: B. G. Teubneri, 1895.

PLÚTARCHOS. *Životopisy slavných Řeků a Římanů I*. Praha: Arista, 2006.

*Moralia*.

BERNARDAKIS, G. N. (ed.), *Plutarchi Chaeronensis Moralia, Vol. IV*. Lipsae: B. G. Teubneri, 1892.

Ptolemaeus Chennos. *Nova historia*.

CHATZIS, A. (ed.), *Der Philosoph und Grammatiker Ptolemaios Chennos: Leben, Schriftstellerei und Fragmente, Erster Teil*. Paderborn: Druck und Verlag von Ferdinand Schöningh, 1914.

Timotheus. *Fragmenta*

BERGK, T. (ed.), *Poetae Lyrici Graeci*. Lipsiae: Apud Reichenbachios, 1853.

Theognis.

BERGK, T. (ed.), *Poetae Elegiaci et Iambographi*. Lipsae: B. G. Teubneri, 1915.

Strabo. *Geographica*.

MEINEKE, A. (ed.), *Geographica*. Leipzig: B. G. Teubner, 1877.

Xenophon. *Hellenica*.

CARDEW, E. (ed.), *Xenophontis opera omnia, Vol. I*. Oxonii, E Typographeo Clarendoniano, 1900.

**Scholia:**

DRACHMANN, A. B. (ed.), *Scholia Vetera in Pindari Carmina, Vol. II.*  
Lipsiae: B. G. Teubneri, 1910.

SCHWARTZ, E. (ed.), *Scholia in Euripidem, Volumen I.* Berolini: Typis et  
Impensis Georgii Reimer, 1887.

### **Sekundární literatura:**

BROWN, E. L. *In search of Anatolian Apollo*. In: *Hesperia Supplements*, Vol. 33, 2004, s. 243-257.

BLAŽEK, V. *Apollo the Archer*. In: Logozzo, F., Poccetti, P. (eds.), *Ancient Greek Linguistics: New Approaches, Insights, perspectives*, 2017, s. 643-662.

BOUZEK, J., KRATOCHVÍL Z. *Od mýtu k logu*. Praha: Herrmann, 1994.

BURGESS, J. S. *Coronis Aflame: The Gender of Mortality*. In: *Classical Philology*, 2001, vol. 96, no. 3, s. 214-227.

BURKERT, W. *Greek religion*. translated by J. Raffan. Cambridge: Harvard University Press, 1895.

CONTE, G. *Dějiny římské literatury*. Přeložila D. Bartoňková. Praha: KLP, 2008.

ELIADE, M. *Posvátné a profánní*. Přeložil F. Karfík. Praha: Křesťanská Akademie, 1994.

FARNELL, L. *The Cults of the Greek States: vol. 4*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

FELDHERR, A. *Metamorphosis in Metamorphoses*. In: P. Hardie (ed.), *The Cambridge Companion to Ovid*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, s. 163-179.

FELSON, N. R. *Apollo in Story Time*. In: L. Athanassaki, V. Karasmanis, R. Martin, J. Miller, (eds.), *Apolline Politics and Poetics*. Athens. European Cultural Centre of Delphi 2009, s. 149-168.

FISCHEROVÁ, S. *Role múšiké v řecké kultuře*. In: Pseudo-Plútarchos, *O hudbě*. Praha: OIKOYMENH 2015, s. 7–72.

GRAF, F. *Apollo*. London: Taylor & Francis, 2008.

HILLER, S. *Cretan Sanctuaries and Mycenaean Palatial Administration at Knossos*. In: *Suppléments au Bulletin de Correspondance Hellénique*. vol. 30, 1997, s. 205-212.

KENNEY, E. J. *The metamorphoses: A Poet's Poem*. In: P. E. Knox. (ed.), *A Companion to Ovid*. Chichester/Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2009, s. 140-153.

- KERENYI, K. *Mytologie Řeků I*. Přeložil J. Binder. Praha: OIKOUMENH, 1996.
- KOMITA, N. *Notes on the Pre-Greek Amyklean God Hyakinthos*. In: *Research Reports of Kanagawa Institute of Technology*. vol. 13, 1989, s. 61-71.
- MILLER, J. F. *Hermes in love: The erotic Career of a Mercurial Character*. In: Clay, J. S. (ed.), *Tracking Hermes, Pursuing Mercury*. Oxford: Clarendon Press, 2019.
- PARKE, H. W., WORMELL, W. E. D. *The delphic Oracle: vol. I, The history*. Oxford: Alden Press, 1956.
- PETTERSON, M. *Cults of Apollo at Sparta: The Hyakinthia, the Gymnopaideiai and the Karneia*. Stockholm: Paul Astroms Forlag, 1992.
- SCHACHTER, A. *Boiotia in Antiquity*. Preface by H. Beck. Cambridge: Cambridge University Press, 2016.
- SCHOEMANN, G. F. *Griechische Alterthümer*. Berlin: Weidmannsche Buchhandlung, 1859.
- SERGENT, B. *Homosexuality in Greek myth*. Translated by A. Goldhammer. Boston: Beacon Press, 1986.
- SMITH, S. D. *Monstrous love?* In: Sanders, E., Thumiger, Ch., Carey, Ch., Lowe, N. J. (eds.), *Erôs in Ancient Greece*. Oxford: Clarendon Press, 2013.
- ŠUBRT, J. *Římská literatura*. Praha: OIKOYMENH, 2005.
- WOODBURRY, L. *Cyrene and the TEAEYTA of Marriage in Pindar's Ninth Pythian Ode*. In: *Transactions of the American Philological Association*, Vol. 112, 1982, s. 245-258.



**Encyklopedie a slovníky:**

BEEKES, S. P. *Etymological Dictionary of Greek, vol. I.* Leiden: Brill, 2010.

BEEKES, S. P. *Pre-Greek Phonology, Morphology, Lexicon, vol. II.* Leiden: Brill, 2014.

LIDDELL, H. G., SCOTT, R. *A Greek-English Lexicon.* Oxford: Clarendon Press, 1996.

HUBERT, C., SCHNEIDER, H. (ed.), *Der Neue Pauly Enzyklopädie der Antike, Band I, A-Ari.* Stuttgart: J. B. Metzler, 1996.

HUBERT, C., SCHNEIDER, H. (ed.), *Der Neue Pauly Enzyklopädie der Antike, Band VIII, Mer-Op.* Stuttgart: J. B. Metzler, 2000.